

Biuletyn Informacyjny

TECHNIKA i USC

Nr 3 (60)

III kwartał 2009

cena 15,00 zł

ISSN 1425-2872

**WARUNKI PRAWNE
WYMIANY DANYCH**

**SKUTECZNOŚĆ
ZAGRANICZNYCH ORZECZEŃ
NA TERENIE POLSKI**

W NUMERZE

ZAGRANICZNE ORZECZENIA

ANNA BARAŃSKA

- 4 SKUTECZNOŚĆ NA TERENIE POLSKI ZAGRANICZNYCH ORZECZEŃ I INNYCH AKTÓW DOTYCZĄCYCH STOSUNKÓW RODZINNYCH W ŚWIETLE NOWYCH REGULACJI PRAWNYCH

STUDIA PODYPLOMOWE

WYDZIAŁ PRAWA I ADMINISTRACJI UŁ

- 11 STUDIA DLA KIEROWNIKÓW USC

ZMIANY W USTAWACH

KRYSTYNA GŁADYCH

- 12 ZMIANA KODEKSU RODZINNEGO I OPIEKUŃCZEGO I PRAWA O AKTACH STANU CYWILNEGO

WYNAGRODZENIA W SAMORZĄDACH

KRYSTYNA GŁADYCH

- 15 ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW W SPRAWIE WYNAGRADZANIA PRACOWNIKÓW SAMORZĄDOWYCH

SEMINARIUM W KRAKOWIE

EDMUND OLCZAK

- 17 SEMINARIUM W KRAKOWIE

KONGRES ESUSC

WŁADYSŁAW PENAR

- 18 EUROPEJSKI TRANSFER DANYCH – PRZYSZŁOŚĆ ZACZYNA SIĘ DZISIAJ

WARUNKI PRAWNE WYMIANY DANYCH

PIOTR KASPRZYK

- 19 WARUNKI PRAWNE WYMIANY DANYCH W ZWIĄZKU Z INFORMATYZACJĄ USC

GALERIA USC

- 27 GALERIA USC - STRUMIEŃ

SKUTECZNOŚĆ NA TERENIE POLSKI ZAGRANICZNYCH ORZECZEŃ

(...) W zakresie skuteczności na terenie Polski zagranicznych orzeczeń i innych aktów prawnych dotyczących stosunków rodzinnych w świetle nowych przepisów postępowania cywilnego występuje kilka różnych reżimów prawnych. Należy je rozpatrzyć odrębnie dla stosunków małżeńskich oraz dla spraw z zakresu stosunków między rodzicami a dziećmi.

str. 4

ZMIANA KODEKSU RODZINNEGO I OPIEKUŃCZEGO I PRAWA O AKTACH STANU CYWILNEGO

Kodeks rodzinny i opiekuńczy w rozdziale I Pochodzenie dziecka, oddział I wprowadził nowe pojęcie „macierzyństwo” i określił, że matką dziecka jest kobieta, która je urodziła (art.619). Oddział I zawiera przepisy dotyczące zaprzeczenia macierzyństwa i terminy do jego wniesienia, ale to już sprawa sądów a nie kierownika usc.

str. 12

SEMINARIUM W KRAKOWIE

(...) Z dużym zainteresowaniem przyjęto blok tematyczny o technice wystąpień publicznych w pracy kierownika usc. podczas jego pracy (śluby, jubileusze), w tym sprawy operowania głosem, akcentem, dykcją, mową ciała. Bogate materiały szkoleniowe będą jeszcze długo studiowane przez seminarzystów, bo i ciekawe, i stanowiące inspirującą nowość.

str. 17

WARUNKI PRAWNE WYMIANY DANYCH W ZWIĄZKU Z INFORMATYZACJĄ USC

Dążąc do większego wykorzystania środków informatycznych a także nowej technologii, stajemy przed nowymi wyzwaniami w zakresie standaryzacji i harmonizacji aktów i dokumentów z zakresu rejestracji stanu cywilnego, wymiany informacji elektronicznych i jej ochrony.

str. 19

Na 1. str. okładki - Siedziba USC w Strumienu (foto: A. Dębicki)

OGÓLNOPOLSKI BIULETYN INFORMACYJNY DLA URZĘDÓW STANU CYWILNEGO

NR 3 (60), III kwartał 2009 r.

REDAKTOR NACZELNY – Władysław PENAR

REDAKCJA

Wiesława OGULEWICZ – e-mail: biuletyn@technika.gliwice.pl
ZG SUSC

ADRES REDAKCJI

ul. Toszecka 2, 44-102 Gliwice
tel. 0-32 338 38 25, faks 0-32 338 38 01
e-mail: pth@technika.gliwice.pl

OPRACOWANIE GRAFICZNE – Barbara CABAN

SKŁAD I PRZYGOTOWANIE DO DRUKU – Andrzej DĘBICKI

DRUK – AW „Kaligraf”, ul. Chorzowska 44 b, 44-100 Gliwice

Nakład 2300 egz. Niniejszy numer zamknięto 27 lipca 2009 r.

WYDAWCA I KOLPORTER

Przedsiębiorstwo Techniczno-Handlowe
„TECHNIKA” sp. z o.o., ul. Toszecka 2, 44-102 Gliwice
tel. 0-32 338 38 00, faks 0-32 338 38 01

Cena 1 egzemplarza kwartalnika „TECHNIKA i USC”
wynosi w 2009 r. 15,00 zł. PTH TECHNIKA prowadzi
sprzedaż biuletynu na zasadzie prenumeraty rocznej.
Cena rocznej prenumeraty wynosi w 2009 r. 60,00 zł.

Prenumerata przyjmowana jest na podstawie wpłaty
dokonanej na konto PTH „TECHNIKA” sp. z o.o.,
w PKO BP SA, Oddział Gliwice,
nr konta: 91 1020 2401 0000 0102 0169 6277

Szanowni Państwo

To kierownicy europejskich urzędów stanu cywilnego stoją na straży bezpieczeństwa Unii Europejskiej (a ściślej: tzw. strefy Schengen) – obszaru swobodnego i niekontrolowanego przepływu zarówno obywateli państw-sygnatariuszy, jak i osób o dowolnym obywatelstwie, które przekraczają wewnętrzne granice Unii. Taki wniosek można wysnuć słuchając referatów prezentowanych na IX Kongresie ESUSC w Popradzie. O sposobach zapobiegania kradzieżom i fałszowaniu tożsamości debatowano na kolejnych kongresach od roku 2001, obecnie jednak sformułowana została teza, że najbardziej pożądanym rozwiązaniem jest prewencja, a najskuteczniejszym sposobem zapobiegania fałszerstwom jest rzetelna kontrola danych osobowych przed wpisaniem ich do rejestrów stanu cywilnego. Aby taka kontrola była możliwa w sytuacji swobodnego przemieszczania się osób w UE konieczne jest umożliwienie urzędnikom stanu cywilnego bezpośredniego dostępu do danych przechowywanych w centralnych rejestrach osobowych oraz transgraniczna wymiana danych osobowych. Prototypy takich rozwiązań zaprezentowano w trakcie obrad Kongresu. W wystąpieniu dra Piotra Kasprzyka z Katedry Prawa KUL w Lublinie (u nas na str.19) prezentującym prawne uwarunkowania wymiany danych, związane z informatyzacją urzędów stanu cywilnego, zostały sformułowane konieczne zmiany w prawie o asc. dla skutecznej integracji z rejestrami ewidencji ludności. Najpilniejszą z nich jest wprowadzenie obowiązku oznaczania osób występujących w rejestrach stanu cywilnego numerem identyfikacyjnym PESEL.

W połowie roku 2009 weszły w życie znowelizowane wcześniej ustawy Kodeksu postępowania cywilnego oraz Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Pani dr Anna Barańska omawia skuteczność zagranicznych orzeczeń (str.4) w świetle zmian w kpc. dokonanych równoległe ze zmianą k.r.o. w zestawieniu z obowiązującym Rozporządzeniem Rady (WE) Nr 2201/2003 zwanym potocznie „Bruksela II a”. Nowelizacja przepisów z zakresu prawa międzynarodowego w kpc. będzie miała zastosowanie do sytuacji międzynarodowych poza wspólnotą europejską. Wprowadzenie nowych zapisów do k.r.o. i prawa o asc. nie będzie dużym utrudnieniem w pracy kierownika usc. chociaż będzie wymagało dodatkowych czynności – pisze pani Krystyna Gładych w zwartym omówieniu zmian ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (str. 12). Zapraszam do lektury.

Redaktor Naczelny

Penar
Władysław Penar

dr Anna Barańska
Katedra Postępowania Cywilnego
Uniwersytet Łódzki

SKUTECZNOŚĆ NA TERENIE POLSKI ZAGRANICZNYCH ORZECZEŃ I INNYCH AKTÓW DOTYCZĄCYCH STOSUNKÓW RODZINNYCH w świetle nowych regulacji prawnych

Przedmiotem niniejszego opracowania będzie skuteczność na obszarze państwa polskiego orzeczeń sądów zagranicznych i innych aktów dotyczących stanu cywilnego i stosunków rodzinnych w świetle ostatnich zmian KPC dokonanych równoległe ze zmianą KRO.

W zakresie wskazanym tytułem, podstawą są następujące akty prawne:

1. Rozporządzenie Rady (WE) Nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. (Dz.U. UE L z 23.12.2003 r.);
2. Ustawa z dnia 6 listopada 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2008 Nr 220 poz.1431), która weszła w życie 13 czerwca 2009r.;
3. Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2008 Nr 234 poz.1571), która weszła w życie dnia 1 lipca 2009 r. (co do zasady, z wyjątkiem kilku przepisów, które dla niniejszych rozważań nie mają znaczenia), powoływana w dalszej treści opracowania jako KPC;
4. Prawo o aktach stanu cywilnego z 29 września 1986 (wskrócie p.a.s.c.) tj. Dz.U. 2004 r. Nr 161 poz. 1688 ze zmianami wynikającymi z Dz.U. z 2008 r. Nr 220 poz.1431 oraz Dz.U. z 2008 r. Nr 234 poz.1571;
5. Także, choć w mniejszym zakresie, Rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22.12.2000 r. w sprawie jurysdykcji oraz uzna-

wania i wykonywania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych.

I.

Pierwsze zagadnienie wymagające rozstrzygnięcia, to zakres obowiązywania i skuteczności Rozporządzenia 2201/2003 zwanego potocznie „Bruksela II bis” lub „Bruksela IIa” w zestawieniu z zakresem obowiązywania Kodeksu postępowania cywilnego po dokonanych zmianach.

Nowelizacja przepisów części czwartej KPC z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego będzie miała zastosowanie przede wszystkim w tych sytuacjach międzynarodowych, które nie są jednocześnie „sytuacjami europejskimi” – wspólnotowymi. Trzeba bowiem mieć na względzie, że już dzisiaj europejskie prawo międzynarodowego postępowania cywilnego regulowane jest bezpośrednio obowiązującymi rozporządzeniami wspólnotowymi, wśród których są przede wszystkim dwa wyżej wymienione. Należy także pamiętać, że najczęściej w relacjach z państwami niebędącymi członkami UE, z którymi Polska pozostaje w bliskich stosunkach, międzynarodowe postępowanie cywilne jest uregulowane bezpośrednio umowami, najczęściej dwustronnymi, ale także wielostronnymi.

W relacjach z europejskimi państwami wspólnotowymi, stosownie do poglądu wyrażonego na ogół zgodnie w piśmiennictwie, co do zasady nie

mają zastosowania przepisy polskiego KPC z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego. Nie będą też mieć zastosowania w relacjach z państwami trzecimi względem UE, z którymi Polska zawarła odpowiednią umowę międzynarodową. Będą mieć zatem zastosowanie w stosunkach z państwami położonymi na innych kontynentach niż Polska i UE. Wydaje się jednak, że to sformułowanie jest zbyt ogólne i w związku z tym nie do końca precyzyjne. Niektóre umowy dwustronne bowiem odsyłają do prawa wewnętrznego i wówczas niewątpliwie do regulacji przewidzianych w KPC. Przykładowo dotyczy to - w zakresie stosunków małżeńskich niemajątkowych - Egiptu, Korei, Kuby czy Libii.

Zasadnicza zmiana stanu prawnego w regulacjach międzynarodowych datuje się od wejścia w życie Traktatu Amsterdamskiego, który dał organom Wspólnoty kompetencję do wydawania rozporządzeń (a tym samym odebrał ją państwom członkowskim) z zakresu prawa prywatnego międzynarodowego (włącznie z międzynarodowym postępowaniem cywilnym), za którą następuje konsekwentna realizacja Programu haskiego (*Dokument Rady Europejskiej Program haski: wzmacnianie wolności bezpieczeństwa i sprawiedliwości w Unii Europejskiej Dz.Urz. UE z 2005 r. C53 str.1 i n.*). W ramach regulacji wszelkich spraw dotyczących jurysdykcji sądów państw członkowskich wyraźnie widać tendencje do stworzenia reżimu prawnego dla

państw członkowskich, opierającego się na wzajemnym zaufaniu w obrębie państw wspólnotowych. Naturalną tendencją jest także stworzenie innego systemu dla państw niebędących członkami Wspólnoty, w założeniu zapewne bardziej sformalizowanego.

II.

W zakresie skuteczności na terenie Polski zagranicznych orzeczeń i innych aktów prawnych dotyczących stosunków rodzinnych w świetle nowych przepisów postępowania cywilnego występuje kilka różnych reżimów prawnych. Należy je rozpatrywać odrębnie dla stosunków małżeńskich oraz dla spraw z zakresu stosunków między rodzicami a dziećmi.

Sprawy małżeńskie

1.

Rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 (Bruksela II bis) z dnia 27 listopada 2003 r. Dz.U. UE.L. 03.338.1 (powoływane w dalszej treści jako Rozporządzenie), dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, obejmuje: **Kraje Unii Europejskiej oprócz Danii**, są to więc: **Austria, Belgia, Bułgaria, Cypr, Czechy, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Niemcy, Malta, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Szwecja, Węgry, Wielka Brytania, Włochy.**

W Preambule Rozporządzenia przyjęto, że:

(21) Uznawanie i wykonywanie orzeczeń sądowych wydanych w Państwie Członkowskim powinno opierać się na zasadzie wzajemnego zaufania, a przyczyny nieuznania powinny być możliwie najmniej liczne.

(23) Rada Europejska w Tampere uznała w swoich konkluzjach (pkt 34), że orzeczenia w dziedzinie postępowania sądowego w sprawach rodzinnych powinny być „automatycznie uznawane w całej Unii bez żadnej przejściowej procedury sądowej lub przyczyn odmowy wykonania”. (...)

Ponieważ Preambuła to wstęp do aktu prawnego, zawierający motyw i cele stawiane przed danym aktem, przytoczone sformułowania wskazują, że punktem wyjścia i założeniem pierwotnym ma być stwierdzenie wzajemnego funkcjonowania orzeczeń pomiędzy państwami wspólnotowymi. Dopiero stwierdzenie istnienia przesłanek negatywnych może takie funkcjonowanie wykluczyć.

Zakres obowiązywania Rozporządzenia został ograniczony do spraw cywilnych w zakresie rozwodu, separacji lub unieważnienia małżeństwa, natomiast nie ma zastosowania do ustalenia lub podważenia relacji rodzic – dziecko, decyzji w sprawie adopcji, środków przygotowujących do adopcji, unieważnienia lub cofnięcia adopcji, nazwiska i imion dziecka.

2.

Drugi reżim prawny dla spraw małżeńskich to **konwencja Haska z 1 czerwca 1970 roku** (Dz.U. z 2001 r. Nr 53 poz.561) obowiązująca w stosunkach z **Danią i Norwegią** - zgodnie z konwencją orzeczenia rozwodowe będą uznawane **po przeprowadzeniu postępowania o uznanie.**

3.

Kolejny system tworzą **umowy dwustronne**, które przewidują uznawanie orzeczeń w sprawach małżeńskich **ex lege.**

Ten system obejmuje Białoruś, Ukrainę, Rosję, Mongolię.

a) UMOWA między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Białoruś o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych, pracowniczych i karnych, sporządzona w Mińsku dnia 26 października 1994 r. Dz.U.95.128.619.

b) UMOWA między Rzeczpospolitą Polską a Ukrainą o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych i karnych sporządzona w Kijowie dnia 24 maja 1993 r. Dz.U.94.96.465 ze zm.

c) UMOWA między Rzeczpospolitą Polską a Federacją Rosyjską o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych

i karnych, sporządzona w Warszawie dnia 16 września 1996 r. Dz.U.02.83.750.

d) UMOWA między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Mongolską Republiką Ludową o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych, podpisana w Warszawie dnia 14 września 1971 r. Dz.U.72.36.24.

W umowach jest przewidziane, że prawomocne orzeczenia niemajątkowe w sprawach cywilnych, a w sprawach dotyczących władzy rodzicielskiej również orzeczenia nieprawomocne, o ile są wykonalne - wydane przez sądy jednej Umawiającej się Strony, podlegają uznaniu na terytorium drugiej Umawiającej się Strony **bez przeprowadzenia postępowania o uznanie, jeżeli sądy drugiej Umawiającej się Strony nie wydały wcześniej prawomocnego orzeczenia w tej samej sprawie ani też nie były wyłącznie właściwe na podstawie niniejszej umowy, a w wypadku braku takiego uregulowania w umowie - na podstawie prawa wewnętrznego tej Umawiającej się Strony** (Białoruś, Ukraina).

W umowie między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Białoruś o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych, pracowniczych i karnych, sporządzonej w Mińsku dnia 26 października 1994 r. (Dz.U. z dnia 15 listopada 1995 r. Nr 128 poz.619), artykuł 53 regulujący uznawanie orzeczeń w sprawach nie nadających się do wykonania stanowi, że:

1. Prawomocne orzeczenia w sprawach cywilnych, rodzinnych i pracowniczych, nie nadające się do wykonania, **wydane przez sądy** jednej Umawiającej się Strony, podlegają uznaniu na terytorium drugiej Umawiającej się Strony **bez przeprowadzenia postępowania o uznanie, jeżeli sądy drugiej Umawiającej się Strony nie wydały wcześniej prawomocnego orzeczenia w tej samej sprawie, ani też nie były wyłącznie właściwe na podstawie niniejszej umowy, a w razie braku takiego uregulowania w umowie -**

na podstawie prawa wewnętrznego tej Umawiającej się Strony.

2. Prawomocne orzeczenia w sprawach cywilnych, rodzinnych i pracowniczych, nie nadające się do wykonania, wydane **przez organy inne niż sądy** jednej Umawiającej się Strony, **podlegają uznaniu** na terytorium drugiej Umawiającej się Strony na zasadach określonych w artykułach 54-57.

W umowie z Mongolią jest postanowienie, że orzeczenia podlegają uznaniu bez przeprowadzania postępowania o uznanie, jeżeli sądy drugiej Umawiającej się Strony nie wydały wcześniej prawomocnego orzeczenia w tej samej sprawie ani też nie były wyłącznie właściwe na podstawie prawa wewnętrznego tej Umawiającej się Strony.

W umowie z Federacją Rosyjską art.51 przewiduje w zakresie uznawania orzeczeń o charakterze niemajątkowym:

1. Prawomocne orzeczenia w sprawach cywilnych o charakterze niemajątkowym, wydane przez sądy jednej Umawiającej się Strony, podlegają uznaniu na terytorium drugiej Umawiającej się Strony bez przeprowadzania specjalnego postępowania o uznanie, jeżeli sądy drugiej Umawiającej się Strony nie wydały wcześniej prawomocnego orzeczenia w tej samej sprawie ani też nie były wyłącznie właściwe na podstawie niniejszej umowy, a w wypadku braku takiego uregulowania w umowie - na podstawie prawa wewnętrznego tej Umawiającej się Strony.
2. Prawomocne orzeczenia w sprawach rodzinnych o charakterze niemajątkowym wydane **przez organy inne niż sądy** jednej Umawiającej się Strony podlegają uznaniu na terytorium drugiej Umawiającej się Strony na zasadach określonych w artykułach 53-55. Takie orzeczenia **mogą być jednak uznane bez przeprowadzania specjalnego postępowania o uznanie**, jeżeli jest to dopuszczalne według prawa tej Umawiającej się Strony, na której terytorium ma nastąpić uznanie.

4.

Kolejny system obejmuje kraje, z którymi zawarte są umowy dwustronne przewidujące uznawanie orzeczeń w sprawach małżeńskich **na podstawie postępowania o uznanie**. Dotyczy to: **Bośni i Hercegowiny, Macedonii, Chin, Iraku, Maroka, Syrii, Tunezji i Turcji**.

W umowach z Irakiem, Marokiem i Syrią jest przewidziane jednakowe rozwiązanie, a mianowicie: prawomocne orzeczenia sądowe jednej z Umawiających się Stron w sprawach dotyczących stanu cywilnego **jej własnych obywateli** uznaje się z mocy prawa na terytorium drugiej Strony bez przeprowadzania postępowania o uznanie.

5.

Ostatnią grupę tworzą kraje, w stosunkach z którymi **uznanie będzie dokonywane na podstawie przepisów KPC, czyli obecnie co do zasady bez przeprowadzania postępowania o uznanie orzeczenia**. Można tu wyróżnić dwie kategorie:

- a) Kraje, co do których umowy dwustronne odsyłają do prawa wewnętrznego, co w efekcie oznacza stosowanie przepisów KPC po dokonanych zmianach. Należą tu następujące kraje: **Egipt, Korea, Kuba, Libia**.
W umowach dwustronnych łączących Polskę z tymi krajami jest użyte sformułowanie „*Postępowanie w sprawach o uznanie i wykonanie orzeczenia podlega prawu tej Umawiającej się Strony, na której terytorium orzeczenie ma być uznane lub wykonane*”.
- b) **Pozostałe kraje świata** nie objęte wyróżnionymi wyżej kategoriami.

W opinii sporządzonej na zlecenie Biura Analiz Sejmowych dotyczącej projektu nowelizacji KPC i innych ustaw wskazanego na początku niniejszego opracowania (druk sejmowy nr 949) wyrażono pogląd, że rozwiązanie ustawowe poszło zbyt daleko¹. M. Czepelak i P. Mostowik obawiają

¹ M. Czepelak, P. Mostowik: Opinia dotycząca projektu nowelizacji ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (druk 949) str. 21

się, że automatyczne uznanie będzie dotyczyć także państw względem których istnieje poważna obawa co do „jakości” ich wymiaru sprawiedliwości. Wydaje się jednak, że nie można z góry czynić założenia, że państwa pozaeuropejskie, „dalsze” jak to formułują powołani Autorzy, nie będą wydawać prawidłowych rozstrzygnięć w prawidłowo przeprowadzonym postępowaniu. W praktyce każde orzeczenie podlegające automatycznemu uznaniu musi być analizowane z punktu widzenia przesłanek jego uznania.

Sprawy ze stosunków między rodzicami a dziećmi

Sprawy w zakresie stosunków między rodzicami a dziećmi, przysposobienia (adopcji), rozwiązania przysposobienia są sformułowane w Rozporządzeniu jako ustalenie lub podważenie relacji rodzic - dziecko i są jako przedmiot tego Rozporządzenia wyłączone.

Mogą tu wystąpić dwie sytuacje:

1.

Sprawy regulowane Kodeksem postępowania cywilnego obejmują:

- a) Spośród krajów, z którymi Polska ma zawarte umowy dwustronne: **Austrię, Cypr, Egipt, Finlandię, Wielką Brytanię**.

I tu mogą wystąpić dwie sytuacje – albo umowa dwustronna nie przewiduje rozwiązań dla stosunków między rodzicami a dziećmi albo zawiera sformułowanie: *Postępowanie w sprawach o uznanie i wykonanie orzeczenia podlega prawu tej Umawiającej się Strony, na której terytorium orzeczenie ma być uznane lub wykonane, co oznacza w praktyce odesłanie do przepisów KPC*.

- b) Pozostałe kraje świata.

2.

Regulowane umowami dwustronnymi, które przewidują postępowanie o uznanie: Bośnia i Hercegowina, Macedonia, Chiny, Francja, Grecja, Syria, Tunezja, Turcja, Włochy. Ponieważ umowa międzynarodowa ma pierwszeństwo przed prawem

krajowym, nie wydaje się możliwe zastosowanie uznania automatycznego przewidzianego według KPC a jedynie postępowanie sądowe o uznanie orzeczenia.

III.

Tryb uznania orzeczeń w świetle nowelizowanych przepisów KPC

1.

W nowelizacji Części IV KPC na plan pierwszy wysuwa się skreślenie art.1096, który brzmiał: *przepisów części niniejszej nie stosuje się, jeżeli umowa międzynarodowa, w której Polska jest stroną stanowi inaczej*. Jest to posunięcie słuszne z kilku przyczyn. Po pierwsze, przepis zawierał błąd językowy („w której” zamiast „której Polska jest stroną”), po drugie, rozwiązanie to błędnie sugerowało, że priorytet umowy zależy od jej treści. Przepis zawierał bowiem zwrot „*umowa międzynarodowa... stanowi inaczej*”, podczas gdy umowa międzynarodowa ma pierwszeństwo niezależnie od istnienia jej niezgodności z normami krajowymi². Wreszcie zakres jest zbyt wąsko ujęty, bo jeżeli jest umowa międzynarodowa, to nie stosuje się nie tylko części IV, ale całego KPC.

Ponadto jest to przepis zbędny, ponieważ kwestie te reguluje art.87 ust.1 i 91 ust.2 Konstytucji RP. Przepisy te przewidują, że źródłami powszechnie obowiązującego prawa RP są - oprócz Konstytucji - ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe oraz rozporządzenia, zaś umowa międzynarodowa ratyfikowana za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie ma pierwszeństwo przed ustawą, jeżeli nie da się jej pogodzić z umową. Jeżeli wynika to z ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską umowy konstytuującej organizację międzynarodową, prawo przez nią stanowione jest stosowane bezpośrednio, i ma pierwszeństwo w przypadku kolizji z ustawami.

Art. 1145 zyskał nową treść, można powiedzieć rewolucyjną, a mianowicie

² M. Czepelak: Umowa międzynarodowa jako źródło prawa prywatnego międzynarodowego, Warszawa 2008 str. 130

- orzeczenia państw obcych wydane w sprawach cywilnych **podlegają uznaniu automatycznemu, z mocy prawa, bez przeprowadzania w tym zakresie jakiegokolwiek postępowania, chyba że istnieją przeszkody określone w art. 1146**. W poprzednio obowiązującym stanie prawnym uznanie wymagało postępowania prowadzonego przed sądem, w którym należało stwierdzić istnienie szeregu pozytywnych przesłanek wymaganych przez ustawę. Obecnie przyjęty wariant wzorowany jest na konstrukcji zastosowanej w Rozporządzeniu Bruksela IIa. Negatywne przesłanki uznania zostały ujęte jako przeszkody w jego dokonaniu, ale w znacznie szerszym zakresie, niż powołanym Rozporządzeniu. Bruksela IIa przewiduje **cztery negatywne przesłanki uznania**, które obligatoryjnie stanowią przeszkody do uznania orzeczenia, a mianowicie:

- jeżeli uznanie byłoby jawnie (oczywiście) sprzeczne z porządkiem publicznym Państwa Członkowskiego, w którym wystąpiono o uznanie (np. próba uznania w Polsce małżeństwa homoseksualnego),
- jeżeli pozwanemu, który nie wdał się w spór, nie doręczono w należyty sposób pisma wszczynającego postępowanie lub innego dokumentu równorzędnego w czasie umożliwiającym mu przygotowanie obrony, chyba że ustalono, że pozwany uznał orzeczenie w sposób nie budzący wątpliwości,
- jeżeli orzeczenia nie da się pogodzić z orzeczeniem wydanym wcześniej między tymi samymi stronami w Państwie Członkowskim, w którym wystąpiono o uznanie,
- jeżeli orzeczenia nie da się pogodzić z orzeczeniem wydanym wcześniej między tymi samymi stronami w innym Państwie Członkowskim lub w Państwie nienależącym do Wspólnoty, pod warunkiem, że wcześniejsze orzeczenie spełnia warunki niezbędne dla uznania w tym Państwie Członkowskim, w którym wystąpiono o uznanie.³

³ Bliżej na temat tych przesłanek: J. Macie-

Kodeks postępowania cywilnego w art.1146 § 1 wskazał więcej przesłanek negatywnych, a mianowicie - orzeczenie nie podlega uznaniu, jeżeli:

- 1) nie jest prawomocne w państwie, w którym zostało wydane,
- 2) zapadło w sprawie należącej do wyłącznej jurysdykcji sądów polskich,
- 3) pozwanemu, który nie wdał się w spór co do istoty sprawy, nie doręczono należycie i w czasie umożliwiającym podjęcie obrony pisma wszczynającego postępowanie,
- 4) strona w toku postępowania była pozbawiona możliwości obrony,
- 5) sprawa o to samo roszczenie między tymi samymi stronami zawisła w Rzeczypospolitej Polskiej wcześniej niż przed sądem państwa obcego,
- 6) jest sprzeczne z wcześniej wydanym prawomocnym orzeczeniem sądu polskiego albo wcześniej wydanym prawomocnym orzeczeniem sądu państwa obcego, spełniającym przesłanki jego uznania w Rzeczypospolitej Polskiej, zapadłymi w sprawie o to samo roszczenie między tymi samymi stronami,
- 7) uznanie byłoby sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (klauzula porządku publicznego).

Osoba powołująca się na uznanie jest zobowiązana przedstawić: urzędowy odpis orzeczenia, dokument stwierdzający, że orzeczenie jest prawomocne, chyba że prawomocność orzeczenia wynika z jego treści, uwierzytelniony przekład na język polski dokumentów wymienionych w art.1147 § 1 pkt 1 i 2 oraz w § 2. Jeżeli orzeczenie zostało wydane w postępowaniu, w którym pozwany nie wdał się w spór co do istoty sprawy, należy przedstawić dokument stwierdzający, że pismo wszczynające postępowanie zostało mu doręczone (art.1147 KPC).

2.

Prawomocność orzeczenia, w związku z brzmieniem art.1147 § 1

jewska: Uznawanie w Polsce zagranicznych orzeczeń w sprawach małżeńskich na gruncie Rozporządzenia Rady (WE)nr 2201/2003 TECHNIKA i USC nr 4 (57) z 2008 r. str. 4

pkt 2 nie powinna w praktyce budzić wątpliwości, ponieważ będzie stwierdzona odpowiednim dokumentem. Wyraźne uregulowanie przesłanki prawomocności jako niezbędnej podstawy uznania należy uznać za rozwiązanie prawidłowe. Unikamy w tej sytuacji sporów, jakie toczą się na gruncie rozporządzenia, a które dotyczą możliwości uznawania orzeczeń nieprawomocnych.

W literaturze można się spotkać z poglądem, że prawomocność orzeczenia sądu zagranicznego nie jest konieczną przesłanką jego uznania⁴. Omawiany pogląd sprowadza się do stwierdzenia, że wyrok rozwodowy jest skuteczny, czyli nie można odmówić jego uznania, natomiast nie może on stanowić podstawy wpisu do księgi stanu cywilnego. Brak prawomocności w tej sytuacji nie oznacza, że orzeczenie jest bezskuteczne w państwie uznającym a jedynie, że nie może być podstawą wpisu do akt stanu cywilnego. Pogląd ten A. Stolarczyk opiera na analizie trzech przepisów Rozporządzenia Bruksela IIa, a mianowicie na:

- art. 24, który wśród podstaw nieuznania orzeczenia nie wymienia nieprawomocności,
- art. 27, który pozwala zawiesić postępowanie, jeżeli od orzeczenia, które ma być uznane został wniesiony zwyczajny środek odwoławczy,
- art. 37, który wymieniając dokumenty, jakie ma przedstawić strona wnosząca o uznanie lub nieuznanie, nie przewiduje zaświadczenia o prawomocności.

Przytoczony pogląd budzi wątpliwości z dwóch powodów:

- 1) zaświadczenie, o którym stanowi art.37 Rozporządzenia jw., niezbędne do uzyskania uznania, przewiduje w swej treści pkt 8: *Data, z którą orzeczenie wywołuje skutki prawne w Państwie Członkowskim, w którym wydano orzeczenie.* Każde orzeczenie

może wywołać skutki albo jeśli jest prawomocne, albo jeśli jest natychmiast wykonalne mimo nieposiadania prawomocności. Jeżeli wywołuje skutki w Państwie wydania, powinno także wywołać skutki w Państwie uznania.

- 2) W treści art.21 ust.2 zawiera sformułowanie: „... nie jest wymagana żadna szczególna procedura dla uaktualnienia ksiąg stanu cywilnego Państwa Członkowskiego na podstawie orzeczenia w sprawie rozwodu, separacji lub unieważnienia małżeństwa wydanego w innym Państwie Członkowskim **i od którego nie można się odwołać na podstawie prawa obowiązującego w tym Państwie Członkowskim.** Co do zasady we wszystkich procedurach okoliczność, że od danego orzeczenia nie przysługuje odwołanie oznacza prawomocność tego orzeczenia. Można także uznać, że art.21 ust.2 zawiera wyjątek od zasady uznawania orzeczeń nieprawomocnych⁵.

Generalnie należy powiedzieć, że uznanie orzeczenia nieprawomocnego może spowodować nieprzewidywalne konsekwencje w przypadku jego uchylecia, dlatego też wydaje się, że pozostawienie w KPC przeszkody nieprawomocności jako przesłanki negatywnej uznania jest prawidłowe.

3.

Drugą przesłanką negatywną jest **wyłączność jurysdykcji sądów polskich.**

Należy dostrzec, że przesłanki tej nie przewidziano w Rozporządzeniu Bruksela IIa. Oznacza to, że okoliczność, iż dana sprawa należy do kategorii jurysdykcji wyłącznej Państwa Polskiego **wewnątrz Wspólnoty utraciła znaczenie!** Polacy mogą rozwiązać związek małżeński w trybie administracyjnym np. w Szwecji i rozstrzygnięcie to będzie miało skuteczność na terenie Polski. Natomiast

w odniesieniu do krajów, gdy uznanie ma być wprowadzone automatycznie ale w oparciu o przepisy KPC przesłanka ta pozostała, chociaż należy dostrzec, że znacznie ograniczono zakres jurysdykcji wyłącznej.

Jurysdykcja krajowa wyłączna oznacza, że żadne inne orzeczenie niż sądu polskiego nie może mieć skuteczności na terenie Polski. W sprawach małżeńskich jurysdykcja krajowa wyłączna ma miejsce w odniesieniu do sytuacji, gdy oboje małżonkowie są obywatelami polskimi oraz mają miejsce zamieszkania i miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej (art.1103 KPC). Wskazane są tu trzy elementy, które muszą być spełnione łącznie - obywatelstwo obojga małżonków, ich miejsce zamieszkania na terenie Polski oraz miejsce ich zwykłego pobytu. Miejszem zamieszkania jest zgodnie z art.27 kodeksu cywilnego miejscowość, w której osoba przebywa z zamiarem stałego pobytu. Jak wyjaśniono w piśmiennictwie jest to miejsce, w którym dana osoba ma centrum swoich czynności życiowych. Ustalenie zamiaru stałego pobytu powinno być oparte o kryteria zobjektywizowane. O zamieszkiwaniu w jakiejś miejscowości można mówić wówczas, gdy występujące okoliczności pozwalają przeciętnemu obserwatorowi na wyciągnięcie wniosków, że określona miejscowość jest głównym ośrodkiem działalności danej dorosłej osoby fizycznej. Miejsce zwykłego pobytu nie jest zdefiniowane przez ustawę, chociaż ostatnio tym pojęciem posługuje się wiele przepisów. Jak należy uznać chodzi o miejsce, w którym dana osoba zwykle przebywa, wykonując codzienne, powtarzalne aktywności życiowe, nawet bez zamiaru umieszczenia tam swojego centrum życiowego. Może się ono pokrywać z miejscem zamieszkania, ale nie musi.

4.

Trzecią przesłanką negatywną jest okoliczność, że **pozwanemu, który nie wdał się w spór co do istoty**

⁴ Agnieszka Stolarczyk: System uznawania zagranicznych rozwodów, Rejent 2005 r. Nr 6 (170) str. 141, J. Maciejewska op.cit. str. 6

⁵ Tak J. Maciejewska – op.cit. str. 6

sprawy, nie doręczono należycie i w czasie umożliwiającym podjęcie obrony pisma wszczynającego postępowanie.

Stwierdzenie istnienia tej przesłanki ułatwia przewidziany w art.1147 § 2 obowiązek starającego się o uznanie, a mianowicie jeżeli orzeczenie zostało wydane w postępowaniu, w którym pozwany nie wdał się w spór co do istoty sprawy, należy przedstawić dokument stwierdzający, że pismo wszczynające postępowanie zostało mu doręczone. Pierwsza wątpliwość, jaka się tu nasuwa w odniesieniu do kierowników usc., to podstawa stwierdzenia, że pozwany nie wdał się w spór co do istoty sprawy. Na ogół procedury cywilne przewidują w takim przypadku wydanie wyroku zaocznego, który ma zaoczność zaznaczoną w nagłówku wyroku i wówczas jest jasne, że trzeba badać kwestię doręczenia, czasu doręczenia i możliwości podjęcia obrony. Wydaje się, że są to okoliczności bardzo trudne do ustalenia przez kierownika usc. Sądzę, że jednym z dokumentów wyjaśniającym wskazane okoliczności może być oświadczenie pozwanego małżonka będące dokumentem prywatnym. Przepis nie wymaga dokumentu urzędowego, a dokonanie oceny dokumentów pochodzących od sądu, czy innego organu państwa obcego może być utrudnione.

5.

Kolejna przesłanka to **pozbawienie strony możliwości obrony w toku postępowania**. Na ogół takie pozbawienie możliwości obrony występuje w sytuacji naruszenia norm proceduralnych, gdy stronie uniemożliwiono działanie w postępowaniu, np. nie zawiadamiano o terminach posiedzeń sądowych, nie udzielono jej głosu na rozprawie, nie rozpoznano jej wniosków dowodowych albo wnioski te oddalono sprzecznie z przepisami.

Przykładowo można wskazać, że Sąd Najwyższy uznał w świetle art.1146 § 1 KPC, że oceny należy dokonywać pod kątem widzenia gwarancji rzeczywistej możliwości obrony

praw pozwanego w procesie. Za elementarny wymóg obrony musi być uznane umożliwienie pozwanemu zaznajomienia się z argumentami, na jakich oparte zostało żądanie pozwu, inaczej mówiąc - doręczenie mu przez sąd odpisu pozwu. Nie może zatem być uważane za wystarczające samo poinformowanie pozwanego przez kogokolwiek, w tym - także przez powoda, że została wszczęta przeciw niemu sprawa rozwodowa, ani nawet - powiadomienie pozwanego o terminie rozprawy w takiej sprawie, zwłaszcza jeżeli toczy się ona przed sądem zagranicznym.⁶ Przy analizie, czy doszło do pozbawienia strony możliwości obrony, trzeba najpierw rozważyć, czy nastąpiło naruszenie przepisów procesowych, następnie zbadać, czy uchybienie to wpłynęło na możliwość strony do działania w postępowaniu, wreszcie ocenić, czy pomimo zaistnienia tych przesłanek strona mogła bronić swych praw w procesie. Dopiero w razie kumulatywnego spełnienia wszystkich tych warunków można uznać, że strona została pozbawiona możliwości obrony.

Jak się wydaje są to okoliczności, których stwierdzenie jest bardzo utrudnione, a może nawet niemożliwe w toku postępowania administracyjnego przed kierownikiem usc.

6.

Orzeczenie państwa obcego nie podlega także uznaniu, jeżeli **sprawa o to samo roszczenie między tymi samymi stronami zawisła w Rzeczypospolitej Polskiej wcześniej niż przed sądem państwa obcego**. Zawisłość sporu powstaje z chwilą doręczenia pozwanemu pozwu, czy też innego pisma wszczynającego postępowanie. Dla stwierdzenia tej przesłanki wystarczy porównanie dat doręczenia pisma wszczynającego pozwanie stronie, przeciwko której skierowano żądanie. Jeżeli wcześniej zawiadomiono stronę o sprawie to-

czącej się przed sądem polskim, nie podlega uznaniu orzeczenie sądu państwa obcego.

7.

Kolejną przesłanką uniemożliwiającą uznanie jest **sprzeczność z wcześniej wydanym prawomocnym orzeczeniem sądu polskiego** albo wcześniej wydanym prawomocnym orzeczeniem sądu państwa obcego, spełniającym przesłanki jego uznania w Rzeczypospolitej Polskiej, zapadłymi w sprawie o to samo roszczenie między tymi samymi stronami. Przeszkoda ta, w zestawieniu z przesłanką wymienioną w art.1146 § 1 pkt 5 mogłaby być sformułowana prościej. Skoro wystarcza zawisłość jako przeszkoda do uznania, to tym bardziej powinna wystarczać powaga rzeczy osądzonej. Orzeczenie, wcześniej wydane pomiędzy tymi samymi stronami, dotyczące tego samego przedmiotu sporu przez sąd polski lub obcy powinno eliminować uznanie bez względu na to, czy jest sprzeczne z orzeczeniem przedkładanym do uznania, czy też nie. Nie mogą bowiem w obrocie prawnym określonego kraju funkcjonować dwa orzeczenia dotyczące tego samego stosunku prawnego, nawet jeżeli nie są ze sobą sprzeczne. Ponadto, jak się wydaje, przesłanka ta jest sformułowana zbyt wąsko. Dotyczy bowiem ściśle tego samego przedmiotu sporu (tego samego roszczenia) i nie pozwala na rozwiązanie problemu dwóch nie dających się pogodzić orzeczeń, ale nie dotyczących tego samego roszczenia, np. orzeczenia o rozwodzie z wyrokiem unieważniającym małżeństwo stron. Jak się wydaje Bruksela IIa zawiera znacznie szerzej i - jak sądzę - lepiej ujętą przesłankę negatywną, a mianowicie, jak wyżej wskazano przeszkodą do uznania jest brak możliwości „pogodzenia” orzeczenia wcześniej wydanego pomiędzy tymi stronami bez uściślającej przesłanki „tego samego roszczenia”.

8.

Ostatnia wskazana jako przeszkoda klauzula porządku publicznego

⁶ Postanowienie Sądu Najwyższego z 25.11.1998 II CKN 70/98 Prokuratura i Prawo - wkładka 1999/3/39

nie pozwala na uznanie orzeczenia państwa obcego, jeżeli to **uznanie byłoby sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej**. Jest to analogiczne rozwiązanie jak w Rozporządzeniu Bruksela IIa, chociaż w Rozporządzeniu wymaga się „jawnej” sprzeczności uznania z porządkiem publicznym. Przez podstawowe zasady porządku prawnego należy rozumieć nie tylko fundamentalne zasady ustroju społeczno-politycznego, a więc zasady konstytucyjne, ale również naczelną zasadę rządzącą poszczególnymi dziedzinami prawa: cywilnego, rodzinnego, pracy, a także prawa procesowego. Orzeczenie sądu zagranicznego narusza podstawową zasadę porządku prawnego w Polsce, m.in. wówczas, gdy jego skutek jest nie do pogodzenia z samą koncepcją określonej instytucji prawnej w Polsce, nie zaś jedynie z poszczególnymi przepisami regulującymi w obydwu państwach tę samą instytucję. W przypadku rozwodu można by mówić o tego rodzaju fundamentalnych odmiennościach, np. gdyby w Polsce w ogóle nie było dopuszczalne rozwiązanie związku małżeńskiego przez rozwód albo nie było dopuszczalne orzeczenie rozwodu bez ustalenia winy małżonków.⁷

9.

KPC, podobnie jak Rozporządzenie Bruksela IIa, przewiduje rozwiązanie łagodzące skutki automatycznego uznania. Zasada automatycznego uznania orzeczeń jest bowiem uzupełniona przez możliwość uzyskania w trybie postępowania sądowego rozstrzygnięcia stwierdzającego, czy orzeczenie podlega, czy nie podlega uznaniu.

Art.1148 KPC przewiduje dla każdego, kto ma interes prawny **wniosek o ustalenie**, że orzeczenie podlega lub nie podlega uznaniu. KPC zna powództwo o ustalenie

istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa. Wniosek rozpoznaje sąd okręgowy, który byłby miejscowo właściwy do rozpoznania sprawy rozstrzygniętej orzeczeniem sądu państwa obcego. Oczywiście interes prawny w takim ustaleniu posiadają małżonkowie oraz osoby związane węzłem pokrewieństwa np. dzieci czy spadkobiercy małżonków. Na gruncie Rozporządzenia wypowiedziano pogląd, że interes prawny posiada także kierownik usc., który może wystąpić do sądu z wnioskiem, że orzeczenie podlega lub nie podlega uznaniu. Może także zobowiązać strony, aby z takim wnioskiem wystąpiły. W świetle definicji interesu prawnego stosowanej w postępowaniu cywilnym pogląd, że kierownik usc. posiada interes prawny należy uznać za wątpliwy. Za osobę posiadającą interes prawny uważa się bowiem podmiot, którego praw lub obowiązków, czy też szerzej, którego sfery prawnej może dotyczyć oczekiwane orzeczenie. W tym sensie nie można się dopatrzeć interesu prawnego organu. Postępowanie cywilne zna przypadki powierzenia organowi administracyjnemu prawa do wytoczenia określonego powództwa, czy też wszczęcia postępowania cywilnego. Jednakże w każdym przypadku decyduje o tym wyraźny przepis ustawy – np. art.894 § 2, 985 kc. J. Maciejewska⁸ na gruncie Rozporządzenia przyjęła, że art.97 § 1 pkt 4 oraz art.100 § 1 KPA stanowią podstawę do wystąpienia przez kierownika urzędu stanu cywilnego o ustalenie, że orzeczenie podlega lub nie podlega uznaniu. Art.97 § 1 pkt 4 pozwala bowiem na zawieszenie postępowania, gdy rozpatrzenie sprawy zależy od rozstrzygnięcia zagadnienia wstępnego (prejudycjalnego) przez inny organ, zaś art.100 § 1 wprost stwierdza, że organ który zawiesił postępowanie **wystąpi** równocześnie do właściwego organu lub **sądu** o rozstrzygnięcie zagadnienia wstępnego. Jak się wydaje art.100 § 1

KPA w związku z art.97 § 1 pkt 4 KPA może zatem stanowić podstawę do wystąpienia przez kierownika usc. z wnioskiem do sądu także w przypadku, gdy orzeczenie podlega uznaniu na podstawie przepisów KPC. Do przyjęcia takiego wniosku skłania zarówno wykładnia funkcjonalna, jak i systemowa. Zważywszy, że ustalenie niektórych przeszkód uznania byłoby dla kierownika usc. bardzo utrudnione cel ustanowionych przepisów mogłyby być osiągnięte dopiero przy zaakceptowaniu takiej możliwości. Należy też zgodzić się z tezą postawioną przez J. Maciejewską, że wystąpienie z wnioskiem przez kierownika usc. powinno być rozwiązaniem ostatecznym. W pierwszej bowiem kolejności należy zobowiązać zainteresowane podmioty do zgłoszenia przedmiotowego wniosku.

10.

Na zakończenie należy postawić fundamentalne pytanie – od kiedy i do jakich zdarzeń stosuje się omówione zmiany? Odpowiedź znajdujemy w art.8 ust.5 oraz art.9 ustawy z dnia 5.12. 2008 r. (Dz.U. z dnia 30 grudnia 2008 r. Nr 234 poz.1571). Zmiany wchodzi w życie 1 lipca 2009 r. - po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia ustawy. **Uznaniu lub stwierdzeniu wykonalności w trybie znowelizowanych przepisów podlegają orzeczenia, rozstrzygnięcia lub ugody, które zostały wydane albo zawarte lub zatwierdzone po dniu wejścia w życie ustawy, czyli począwszy od dnia 2 lipca 2009 roku.**

Omówione zagadnienia stanowią wstępny, ogólny zarys problematyki skuteczności na terenie Polski zagranicznych orzeczeń w sprawach rodzinnych, nie wyczerpujący wszystkich wiążących się z tematem problemów. Przedstawione tu kwestie wymagają rozwinięcia i pogłębienia, które może nastąpić w dalszych opracowaniach.

Anna Barańska

⁷ Postanowienie Sądu Najwyższego z 18.01.2002 r. I CKN 722/99 LEX nr 53145, Postanowienie SN z 26.02.2003 II CK 13/03 LEX nr 78860

⁸ J. Maciejewska op.cit. str. 9

STUDIA DLA KIEROWNIKÓW USC

Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego prowadzi studia na kierunkach prawo, administracja (w tym studia I i II stopnia, uzupełniające studia II stopnia dla absolwentów studiów nieprawnych, studia w języku angielskim) oraz polityka społeczna. Równolegle można studiować prawo francuskie, wykładane przez profesorów z Uniwersytetu w Tours, uzyskując francuski państwowy dyplom magistra prawa. Osoby zainteresowane prawem niemieckim i amerykańskim mogą uczestniczyć w wykładach profesorów z Niemiec i USA, którzy prowadzą zajęcia w ramach Szkoły Prawa Niemieckiego i Szkoły Prawa Amerykańskiego. W 2008 r. absolwenci WPiA uzyskali trzeci wynik w Polsce w zdawalności na aplikację prawniczą (adwokacką, radcowską i notarialną). Wydział prowadzi studia doktoranckie oraz liczne studia podyplomowe.

Od października 2008 r. Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu

Łódzkiego mieści się w imponującym, nowoczesnym gmachu, jednym z najatrakcyjniejszych obiektów akademickich w Polsce. Liczne aule, sale wykładowe, ćwiczeniowe i seminaryjne, sala sądowa, doskonale wyposażone w sprzęt audiowizualny, pracownia komputerowa to gwarancja najwyższej jakości studiowania.

Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego zaprasza na Podyplomowe Studia Administracyjne „Rejestracja Stanu Cywilnego” adresowane do pracowników, a w szczególności kierowników i zastępców kierowników urzędów stanu cywilnego oraz innych osób zainteresowanych problematyką szeroko rozumianego prawa o aktach stanu cywilnego. Studia stanowią podyplomowe studia administracyjne w rozumieniu art. 6a ust. 1 pkt 5b ustawy z dnia 29 września 1986 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (tekst jedn. Dz. U. 2004 r., nr 161, poz. 1688 z późn. zm.).

Program studiów obejmuje: część ogólną prawa administracyjnego,

postępowanie administracyjne, prawo o aktach stanu cywilnego, zarys prawa cywilnego, prawo rodzinne, międzynarodowe aspekty rejestracji stanu cywilnego, prawo prywatne międzynarodowe. Wykłady prowadzą pracownicy WPiA UŁ, wybitni znawcy przedmiotu.

Pierwsza edycja studiów rozpocznie się w październiku 2009 r. i zakończy się w czerwcu 2010 roku. Studia obejmują 115 godzin wykładów i odbywają się w poniedziałki co dwa tygodnie w godzinach 14.00 ÷ 20.00 w budynku WPiA w Łodzi przy ul. Kopcińskiego 8/12.

W Podyplomowych Studiach Administracyjnych „Rejestracja Stanu Cywilnego” mogą wziąć udział absolwenci studiów magisterskich i licencjackich wszystkich kierunków. Weryfikacja uczestników odbywać się będzie na podstawie złożonych dokumentów.

Termin złożenia dokumentów – do 30 września 2009 r. Minimalna liczba uczestników studiów – 25 osób. Koszt studiów – 3000 zł.

Gmach Wydziału
Prawa i Administracji UŁ

Bliższe informacje na stronie
www.wpia.uni.lodz.pl
(zakładka **STUDIA Podyplomowe**)

Kontakt:

mgr Anna Makowska-Janowska
Wydział Prawa i Administracji UŁ
ul. Kopcińskiego 8/12,
pokój 2.11,
tel. 042 635 46 45
ajanowska@wpia.uni.lodz.pl

Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego

ZMIANA KODEKSU RODZINNEGO I OPIEKUŃCZEGO I PRAWA O AKTACH STANU CYWILNEGO

Krystyna Gładych

Z dniem 13 czerwca 2009 r. weszła w życie ustawa z dnia 6 listopada 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 220, poz.1431).

Kodeks rodzinny i opiekuńczy

Zmiana *Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego* w przeważającej części dotyczy postępowania przed sądami, i tym nie będziemy się zajmować, bo to nie dotyczy pracy kierownika usc. (np. sprawowanie władzy rodzicielskiej czy ponoszenie kosztów utrzymania dziecka).

Dla kierownika urzędu stanu cywilnego istotnym jest natomiast nowe brzmienie art.8 § 3 mówiące o tym, że przy obliczaniu pięciodniowego terminu dostarczenia przez duchownego do urzędu stanu cywilnego zaświadczenia o zawartym małżeństwie w formie wyznaniowej ze skutkami cywilnymi, nie uwzględnia się dni uznanych za dni ustawowo wolne od pracy. Jeżeli zatem małżeństwo, w formie wyznaniowej, zostanie zawarte w sobotę, to termin złożenia zaświadczenia o jego zawarciu upłynie nie w czwartek, jak dotychczas, a w piątek.

Ustawa z dnia 6 listopada 2008 r. wprowadziła nowy dział „*Pokrewieństwo i powinowactwo*” i w art.61⁷ § 1 określiła, że krewnymi w linii prostej są osoby, z których jedna pochodzi od drugiej (np. dziadek, syn, wnuk) a krewnymi w linii bocznej są osoby, które pochodzą od wspólnego przodka, a nie są krewnymi w linii prostej (np. rodzeństwo).

Z małżeństwa wynika powinowactwo między małżonkami a krewnymi drugiego małżonka i trwa ono pomimo ustania małżeństwa (art.61⁸), czyli małżonka już się nie będzie mieć, ale teściowa i szwagrowie pozostaną.

Kodeks rodzinny i opiekuńczy w rozdziale I *Pochodzenie dziecka*, oddział I wprowadził nowe pojęcie „macierzyństwo” i określił, że **matką dziecka jest kobieta, która je urodziła (art.61⁹)**. Oddział I zawiera przepisy dotyczące zaprzeczenia macierzyństwa i terminy do jego wniesienia, ale to już sprawa sądów a nie kierownika usc.

W oddziale II „Ojcostwo” utrzymano dotychczasowe zasady domniemania podchodzenia dziecka od męża matki (dziecko urodzone

niem: „Uznanie ojcostwa następuje, gdy mężczyzna, od którego dziecko pochodzi, oświadczy przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, że jest ojcem dziecka a matka potwierdzi, jednocześnie albo w ciągu trzech miesięcy od dnia oświadczenia mężczyzny, że ojcem dziecka jest ten mężczyzna”. Do 13 czerwca br. matka dziecka nie potwierdzała ojcostwa mężczyzny, tylko wyrażała zgodę, aby mężczyzna, który uznał dziecko za swoje, był ojcem jej dziecka.

Nowym obowiązkiem narzucenym kierownikowi urzędu stanu cywilnego jest zapis art.73 § 2 mówiący o tym, iż **kierownik urzędu stanu cywilnego ma wyjaśniać osobom, które przyszły do uznania dziecka, różnicę pomiędzy uzna-**

Art.8 § 3 ma nowe brzmienie - mówi, że przy obliczaniu pięciodniowego terminu dostarczenia przez duchownego do urzędu stanu cywilnego zaświadczenia o zawartym małżeństwie w formie wyznaniowej ze skutkami cywilnymi, nie uwzględnia się dni uznanych za dni ustawowo wolne od pracy.

w czasie trwania małżeństwa, albo przed upływem trzystu dni od jego ustania, unieważnienia lub separacji - art.62 §1) oraz zasadę zawartą w art.62 § 2, że jeżeli matka dziecka zawarła drugie małżeństwo, nie stosuje się terminów określonych w art.62 § 1, przyjmując, że dziecko pochodzi od drugiego męża matki. Pozostałe przepisy tego oddziału dotyczą zaprzeczenia ojcostwa i terminów do jego wniesienia.

Nowe uregulowanie prawne zawiera przepis art.73 § 1 w brzmie-

niem a przysposobieniem. I tutaj aż ciśnie się na usta pytanie: dlaczego Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji dopuściło do takiego zapisu w uzgodnieniach międzyresortowych projektu tej ustawy? W wielu bowiem przypadkach kiedy kierownik usc. pyta mężczyznę czy jest on ojcem dziecka, to widzi zdziwioną minę albo słyszy pytanie skierowane do matki dziecka: „Zośka, to moje dziecko?”. Jeżeli ustawodawcy zależało, aby informować strony o przysposobieniu, to powin-

ny to robić wyłącznie sądy, które zajmują się i uznaniem dziecka i przysposobieniem, a nie kierownik usc., który na temat przysposobienia nic nie musi wiedzieć.

W myśl art.73 § 4 konsul będzie mógł przyjąć oświadczenie o uznaniu dziecka w sytuacji, gdy tylko jedno z rodziców, a nie obydwój, posiada obywatelstwo polskie. Uznanie dziecka dotyczy tylko dziecka małoletniego (art.76 § 1).

Osoby, które ukończyły lat 16 i nie mają pełnej zdolności do czynności prawnych, będą składać oświadczenie tylko przed sądem opiekuńczym (art.77 § 2).

Ustawa określa, kto jest ojcem dziecka: „Domniemywa się, że ojcem dziecka jest ten, kto obcował z matką dziecka nie dawniej niż w trzechsetnym, a nie później niż w sto osiemdziesiątym pierwszym dniu przed urodzeniem się dziecka” (art.85 § 1), a także wprowadza **nowe brzmienie art.88:**

§ 1. Dziecko, co do którego istnieje domniemanie, że pochodzi od męża matki, nosi nazwisko będące nazwiskiem obydwój małżonków. Jeżeli małżonkowie mają różne nazwiska, dziecko nosi nazwisko wskazane w ich zgodnych oświadczeniach. Małżonkowie mogą wskazać nazwisko jednego z nich albo nazwisko utworzone przez połączenie nazwiska matki z nazwiskiem ojca dziecka.

§ 2. Oświadczenia w sprawie nazwiska dziecka są składane jednocześnie z oświadczeniami o nazwiskach, które będą nosi małżonkowie. Jeżeli małżonkowie nie złożyli zgodnych oświadczeń w sprawie nazwiska dziecka, nosi ono nazwisko składające się z nazwiska matki i dołączonego do niego nazwiska ojca.

§ 3. Przy sporządzeniu aktu urodzenia pierwszego wspólnego dziecka, małżonkowie mogą złożyć przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego zgodne oświadczenie o zmianie wskazanego przez nich nazwiska dziecka albo oświadcze-

nia, o których mowa w § 1, jeżeli nazwisko dziecka nie zostało przez nich wskazane.

§ 4. Przepisy par. 1-3 stosuje się odpowiednio do nazwiska dziecka, którego rodzice zawarli małżeństwo po urodzeniu się dziecka. Do zmiany nazwiska dziecka, którego rodzice zawarli małżeństwo po ukończeniu przez dziecko trzynastu lat, jest potrzebna jego zgoda.

W art.89 ustalono zasady tworzenia nazwiska dziecka uznanego przez ojca:

- nazwisko matki,
- nazwisko ojca,
- nazwisko składające się z połączenia nazwiska matki z nazwiskiem ojca.

W przypadku braku zgodnych oświadczeń dziecko nosi nazwisko dwuczłonowe (matki + ojca).

Przy sądowym ustaleniu ojcostwa zasady ustalania nazwiska dla dziecka przez sąd są takie same, jak przy uznaniu ojcostwa (art.89 § 2).

Jeżeli ojcostwa nie ustalono, dziecko nosi nazwisko matki (art.89 § 3).

Dziecku nieznanym rodziców nazwisko nadaje sąd opiekuńczy (art.89 § 4).

letniego dziecka zawarł małżeństwo z kobietą, która nie jest matką tego dziecka (art.90 § 3).

Przepis art.90¹ określa, jak tworzy się nazwisko dla dziecka; i tak: nazwisko dziecka to nazwisko utworzone przez połączenie nazwiska matki z nazwiskiem ojca dziecka lub nazwiska jednego z rodziców z nazwiskiem jego małżonka, od którego dziecko nie pochodzi. Nazwisko dla dziecka nie może składać się więcej niż z dwóch członów; w skład nazwiska dziecka wchodzi pierwsze człony nazwisk podlegających połączeniu, chyba że w wyniku połączenia powstałoby nazwisko, którego człony są jednakowe.

Przykład. Matka nosi nazwisko: Kowalska-Malinowska,

Ojciec nosi nazwisko: Jarzębowski-Malinowski,

Dziecko nosi nazwisko: Kowalska-Jarzębowska.

Gdyby matka dziecka nosiła nazwisko: Kowalska-Malinowska, a ojciec dziecka Kowalski-Jarzębowski, niemożliwe byłoby utworzenie nazwiska dla dziecka „Kowalska-Kowalska”.

W art.112¹ § 1 istnieje zapis, który ma znaczenie przy admini-

Rodzice dziecka, które umieszczone jest w placówce opiekuńczo-wychowawczej lub rodzinie zastępczej muszą wyrazić zgodę na zmianę imienia i nazwiska ich dziecka. Nie wyrażają oni zgody jedynie wówczas, gdy są władzy rodzicielskiej pozbawieni lub władza rodzicielska została im zawieszona.

Zasady nadania nazwiska męża matki są takie same, jak nazwiska dla dziecka pochodzącego z małżeństwa (ojca, matki, dwuczłonowe: matka+ojciec – art.90 § 1). Niedopuszczalne jest nadanie nazwiska męża matki, jeżeli dziecko nosi nazwisko ojca albo nazwisko dwuczłonowe utworzone na podstawie zgodnych oświadczeń rodziców dziecka przez połączenie nazwiska matki z nazwiskiem ojca dziecka (art.90 § 2). Przepisy § 1 i 2 stosuje się odpowiednio, gdy ojciec ma-

stracyjnej zmianie nazwiska małoletniego dziecka, w brzmieniu:

„Obowiązek i prawo wykonywania bieżącej pieczy nad osobą dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej albo w placówce opiekuńczo-wychowawczej, jego wychowania i reprezentowania w tych sprawach, a w szczególności w dochodzeniu świadczeń alimentacyjnych, należą do rodziny zastępczej albo placówki opiekuńczo-wychowawczej. Pozostałe obowiązki i prawa wynikające z władzy

rodzicielskiej należą do rodziców dziecka”.

Taki zapis oznacza, że rodzice dziecka, które umieszczone jest w placówce opiekuńczo-wychowawczej lub rodzinie zastępczej muszą wyrazić zgodę na zmianę imienia i nazwiska ich dziecka. Nie wyrażają oni zgody jedynie wówczas, gdy są władzy rodzicielskiej pozbawieni lub władza rodzicielska została im zawieszona.

Prawo o aktach stanu cywilnego

W artykule 7, po ust.3 dodano ust.3a w brzmieniu: „Jeżeli kierownik urzędu stanu cywilnego odmówił przyjęcia oświadczeń koniecznych do uznania ojcostwa, nie później niż w terminie siedmiu dni na piśmie powiadamia mężczyznę, który twierdzi, że jest ojcem dziecka, i matkę dziecka o przyczynach odmowy i możliwości uznania ojcostwa przed sądem opiekuńczym; odpis pisma przesyła do urzędu stanu cywilnego właściwego do sporządzenia aktu urodzenia dziecka”.

W art.40 dodano ust.3a mówiący o tym, iż przyjęcie oświadczeń o nazwisku dziecka, zgodnie z art.88 § 3 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, wymaga sporządzenia protokołu i protokół ten przesyła się do

aktu urodzenia dziecka lub miejsca zamieszkania matki, jeżeli uznanie dziecka dotyczy dziecka poczętego lecz nie urodzonego.

rodziców dziecka, którzy posiadają pełną zdolność do czynności prawnych i ograniczoną zdolność do czynności prawnych, po ukończeniu

Wpisanie wzmianki dodatkowej lub zamieszczenie przypisku w akcie stanu cywilnego na podstawie orzeczenia sądu państwa obcego lub rozstrzygnięcia innego organu państwa obcego następuje, jeżeli orzeczenie to podlega uznaniu na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego lub innych właściwych przepisów.

W **art.44** dodano przepis mówiący o tym, iż jeżeli ustalenie ojcostwa lub uznanie dziecka następuje po sporządzeniu aktu zgonu, informację tę wpisuje się do aktu zgonu w formie wzmianki dodatkowej.

W art.62 dodano ust.6 o wpisaniu wzmianki marginesowej do aktu małżeństwa rodziców dziecka, gdy ci złożyli oświadczenie, o którym jest mowa w art.88 § 3 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.

Zmiana ustawy z dnia 29 września 1986 r. Prawo o aktach stanu cywilnego została też dokonana w art.2 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 234, poz.1571).

Z dniem 1 lipca 2009 r. art.73 ust.2 otrzymuje nowe brzmienie: „Wpisanie wzmianki dodatko-

przez nich 16 lat, jeżeli nie istnieją podstawy do ich całkowitego ubezwłasnowolnienia.

W pierwszym przypadku (rodzice pełnoletni), oświadczenie o uznaniu ojcostwa może być złożone przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, w drugim przypadku (rodzice niepełnoletni), wyłącznie przed sądem opiekuńczym.

Z nowych przepisów prawnych o uznaniu ojcostwa wynika, że nie będzie możliwe uznanie ojcostwa w sytuacji gdy ojciec lub matka dziecka, albo obydwój rodzice nie będą mieli ukończonych 16 lat.

Wprowadzenie nowych zapisów do *Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego* i *Prawa o aktach stanu cywilnego* oraz zmian przepisów obowiązujących nie będzie dużym utrudnieniem w pracy kierownika urzędu stanu cywilnego chociaż będzie wymagało dodatkowych czynności. Jak słuszne będą nowe zapisy - pokaże życie. Czy dobrym pomysłem ustawodawcy jest brak możliwości uznania ojcostwa w przypadku 20-letniego ojca i 15-letniej matki? Może się także okazać, że tworzenie nazwiska dwuczłonowego dla dziecka (matka+ojciec), w sposób odmienny jak obowiązujący w innych państwach (ojciec+matka) spowoduje, iż dzieci noszące tak utworzone nazwisko będą za granicą traktowane jak dzieci II kategorii (np. nie będą dziedziczyły po ojcu, nie będą mogły otrzymać świadczenia alimentacyjnego od państwa).

Krystyna Gładych

Z nowych przepisów prawnych o uznaniu ojcostwa wynika, że nie będzie możliwe uznanie ojcostwa w sytuacji gdy ojciec lub matka dziecka, albo obydwój rodzice, nie będą mieli ukończonych 16 lat.

urzędu stanu cywilnego, w którym sporządzony jest akt małżeństwa rodziców.

W art.42 dodano ust.3 o wpisaniu danych ojca, który uznał dziecko poczęte w sytuacji, gdy dziecko to urodziło się martwe.

W art.43 dodano zapis (ust.3), że konsul z przyjęcia oświadczenia o uznaniu dziecka sporządza protokół, który przesyła do urzędu stanu cywilnego miejsca sporządzenia

wej lub zamieszczenie przypisku w akcie stanu cywilnego na podstawie orzeczenia sądu państwa obcego lub rozstrzygnięcia innego organu państwa obcego następuje, jeżeli orzeczenie to podlega uznaniu na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego lub innych właściwych przepisów”.

Przepisy dotyczące uznania ojcostwa, które weszły w życie z dniem 13 czerwca 2009 r. dotyczą

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW W SPRAWIE WYNAGRADZANIA PRACOWNIKÓW SAMORZĄDOWYCH

Z dniem 1 kwietnia 2009 r. weszło w życie rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 marca 2009 r. w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych, opublikowane w Dzienniku Ustaw Nr 50, pod pozycją 398.

Powyższe rozporządzenie w swych załącznikach ustaliło:

- tabele minimalnego miesięcznego poziomu wynagrodzenia zasadniczego dla pracowników samorządowych zatrudnionych na podstawie umowy o pracę (załącznik nr 1),
- tabelę stawek dodatku funkcyjnego dla pracowników samorządowych zatrudnionych na podstawie wyboru i powołania (załącznik nr 2),
- wykaz stanowisk, w tym stanowisk kierowniczych urzędniczych, urzędniczych, pomocniczych i obsługi oraz doradców i asystentów (załącznik nr 3),
- minimalne wymagania kwalifikacyjne niezbędne do wykonywania pracy na poszczególnych stanowiskach (załącznik nr 3),
- warunki i sposób wynagradzania pracowników samorządowych zatrudnionych na podstawie wyboru i maksymalny poziom dodatku funkcyjnego (załącznik nr 3),
- maksymalny poziom wynagrodzenia zasadniczego pracowników samorządowych zatrudnionych na podstawie powołania i maksymalny poziom dodatku funkcyjnego (załącznik nr 3),
- minimalne poziomy wynagrodzenia zasadniczego dla pracowników zatrudnionych na podstawie umowy o pracę (załącznik nr 3).

W paragrafie 5 rozporządzenia omówione zostały zasady i wysokość przyznawania dodatkowego wynagrodzenia prowizyjnego za osobiste

wykonywanie czynności z zakresu egzekucji administracyjnej. Dotyczy to pracowników zatrudnionych na podstawie umowy o pracę.

Paragraf 6 podaje procentowe kwoty dodatku specjalnego (liczone od wynagrodzenia zasadniczego i dodatku funkcyjnego), należne wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta), staroście i marszałkowi województwa.

Paragraf 7 omawia zasady naliczania i wypłaty dodatku za wieloletnią pracę.

W paragrafie 8 przedstawiono prawo do otrzymania nagrody jubileuszowej i termin jej wypłaty. Pracownicy wybierający się na emeryturę lub rentę mogą otrzymać nagrodę jubileuszową w dniu rozwiązania stosunku pracy, jeżeli brakuje im mniej niż 12 miesięcy do nabycia prawa do nagrody jubileuszowej.

Paragraf 10 określił stawkę godzinową, którą jest miesięczna stawka wynagrodzenia zasadniczego podzielona przez liczbę godzin przepracowanych w danym miesiącu.

Przepisy powyższego rozporządzenia nie mają zastosowania do ustalania wynagrodzenia pracowników samorządowych mianowanych. Wynika to z art.59 ust.2 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (Dz. U. z 2008 r. Nr 223, poz.1458) w brzmieniu: „Do dnia 31 grudnia 2011 r. w stosunku do pracowników samorządowych mianowanych stosuje się dotychczasowe przepisy dotyczące wynagrodzeń”.

Przepisy dotyczące wynagrodzeń pracowników samorządowych mianowanych to:

- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 sierpnia 2005 r. w sprawie zasad wynagradzania

pracowników samorządowych zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych jednostek samorządu terytorialnego (Dz.U. Nr 146, poz.1222 ze zmianami),

- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 sierpnia 2005 r. w sprawie zasad wynagradzania pracowników samorządowych zatrudnionych w urzędach gmin, starostwach powiatowych i urzędach marszałkowskich (Dz.U. Nr 146, poz.1223 ze zmianami).

Analizując ten nowy akt prawny należy zwrócić uwagę na fakt, że nie ma w nim obligatoryjnego dodatku funkcyjnego dla kierownika urzędu stanu cywilnego i jego zastępcy. Należy się zatem liczyć z tym, że pracodawcy będą chcieli dostosować składniki wynagrodzenia do nowych przepisów. Powinni zatem włączyć kwotę dodatku funkcyjnego do wynagrodzenia zasadniczego. Mogą też ustalić, aneksem do umowy o pracę, nowe wynagrodzenie dla kierownika urzędu stanu cywilnego i jego zastępcy. Minimalny poziom wynagrodzenia zasadniczego dla kierownika urzędu stanu cywilnego to kwota 1900 zł a dla zastępcy kierownika urzędu stanu cywilnego – 1600 zł.

W nieco lepszej sytuacji są kierownicy (zastępcy) usc. zatrudnieni na podstawie mianowania, ponieważ nie ma tu takiej obawy, że zostanie im ustalone nowe wynagrodzenie za pracę niższe od dotychczasowego. Do dnia 31 grudnia 2011 r. pozostają im niezmienione obligatoryjne składniki wynagrodzenia, zgodnie z przepisami uprzednio uchwalonymi.

Omawiane powyżej rozporządzenie zawiera błąd merytoryczny. W IV tabeli, stanowiska, na któ-

rych stosunek pracy nawiązano na podstawie umowy o pracę, w poz.6 *zastępca kierownika urzędu stanu cywilnego* zapisano, iż powinien on posiadać wykształcenie wyższe i czteroletni staż pracy. Jako określenie tego wykształcenia wyższego jest wyjaśnienie na końcu tego aktu prawnego: „2) wyższe odpowiednie specjalności umożliwiające wykonywanie zadań na stanowisku, a

w odniesieniu do stanowisk urzędniczych i kierowniczych stanowisk urzędniczych, na których stosunek pracy nawiązano na podstawie umowy o pracę, a także wymagania określone w ustawie stosownie do opisu stanowiska”.

Kwalifikacje, którym powinna odpowiadać osoba zatrudniona na stanowisku kierownika (zastępcy) urzędu stanu cywilnego są zawarte

w art.6a ustawy z dnia 29 września 1986 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (tj. Dz.U. z 2004 r. Nr 161 poz. 1688 z późn.zm.) i są nimi między innymi pięcioletni staż pracy i uzyskanie tytułu magistra na studiach administracyjnych lub prawniczych albo ukończenie podyplomowych studiów administracyjnych.

Krystyna Gładych

! Uwaga nowo zatrudnieni kierownicy, zastępcy kierowników i pracownicy usc. !

OFERTA KURSU PODSTAWOWEGO

Uprzejmie informujemy, że Zarząd Główny Stowarzyszenia Urzędników Stanu Cywilnego Rzeczypospolitej Polskiej organizuje coroczny kurs podstawowy dla nowo zatrudnionych pracowników usc. oraz innych osób zainteresowanych pogłębieniem wiedzy ogólnej z zakresu rejestracji stanu cywilnego.

Cały kurs składa się z dwóch 5-dniowych zjazdów i odbędzie się w Regionalnym Centrum Szkolenia Administracji w Poznaniu w następujących terminach:

I zjazd - 16 ÷ 20 listopada 2009 r.

II zjazd - 14 ÷ 18 grudnia 2009 r.

Zakres tematyczny kursu:

- podstawowe wiadomości z prawa rodzinnego i cywilnego,
- rejestracja stanu cywilnego w praktyce w oparciu o przepisy prawa o aktach stanu cywilnego i przepisy wykonawcze,
- prawo prywatne międzynarodowe,
- postępowanie administracyjne kierownika usc.,
- organizacja i celebrowanie uroczystości ślubnych,
- elektroniczna rejestracja stanu cywilnego,
- podstawowe zasady komunikacji międzyludzkiej,
- etyka urzędnika stanu cywilnego.

Szczegółowy zakres tematyczny kursu dostępny na stronie internetowej SUSC RP www.susc.pl

Koszt udziału w obu zjazdach (łącznie z zakwaterowaniem i wyżywieniem) wynosi 1700 zł. Należność można uregulować za każdy zjazd oddzielnie (po 850 zł).

Chętni do wzięcia udziału w kursie proszeni są o wstępne telefoniczne zgłoszenie do Zarządu Głównego SUSC RP – tel. 068 324 77 81 lub drogą elektroniczną na adres t.brzozka@um.zielona-gora.pl

Szczegółowa oferta programowa i organizacyjna zostanie przesłana do wójtów lub burmistrzów (prezydentów) oraz samych zainteresowanych po skompletowaniu grupy na początku października br.

Zarząd Główny SUSC RP

SEMINARIUM W KRAKOWIE

W dniach 17-19 czerwca 2009 r. odbyło się w Krakowie seminarium szkoleniowe, które w zakresie tematycznym dotyczyło prawa materialnego i orzecznictwa w praktycznym stosowaniu przez urzędy stanu cywilnego oraz technik wystąpień publicznych w pracy kierownika usc.

Spotkanie otworzyła, życząc uczestnikom zarówno owocnych efektów szkolenia jak i miłych wrażeń z pobytu w Krakowie, Pani **Elżbieta Łęcznarowicz** – Zastępca Prezydenta Miasta Krakowa.

Zmiany w kodeksie postępowania cywilnego, kodeksie rodzinnym i opiekuńczym a także w ustawie o zmianie imienia i nazwiska, rodzą wiele pytań i rozterek, które dzięki bogatej wiedzy i praktyce pomagała rozwiązać Pani **Aneta Papis**, Kierownik USC Łódź-Centrum. Uczestnicy żywo włączali się w dyskusję, przedstawiali swoje doświadczenia i pomysły na najlepszą realizację przepisów.

Z dużym zainteresowaniem przyjęto blok tematyczny o technice wystąpień

publicznych w pracy kierownika usc. podczas jego pracy (śluby, jubileusze), w tym sprawy operowania głosem, akcentem, dykcją, mową ciała. Bogate materiały szkoleniowe będą jeszcze długo studiowane przez seminarzystów, bo i ciekawe, i stanowiące inspirującą nowość. Zajęcia prowadziła Pani **Katarzyna Aleksandrowicz**, absolwentka Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej w Krakowie, związana z teatrami krakowskimi oraz telewizją.

Słuchając późniejszych opinii stwierdzić należy, iż bardzo brakuje nam tego rodzaju wiedzy. Przychodzimy do urzędów bez przygotowania do specyficznej pracy kierownika usc. i mozolnie przez lata kształcimy swój styl, podczas gdy pewne techniki są już dawno odkryte! Będziemy więc odtąd w Krakowie starali się omawiać nie tylko tematy odnoszące się do bezpośredniej merytoryki wynikającej z przepisów prawa.

Działania usc. w świetle postępowania administracyjnego, przykłady z orzecznictwa, interpretację pewnych pojęć z prawa o aktach stanu cywilnego

interesująco przedstawiła **Pani dr hab. Iwona Dobosz-Niżnik** z Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Oczywiście nie samym szkoleniem kierownik usc. żyje, a więc mieliśmy okazję spotykać się wieczorami na uroczych kolacjach: w pierwszy dzień w restauracji na Wzgórzu Wawelskim, niemal dotykając katedry, zamku, murów – podziwiając przed i po kolacji widok na Kraków roztaczający się ze wzgórza. W drugi dzień spotkaliśmy się w stylowych piwnicach restauracji Amadeus tuż obok Rynku Głównego. Dlatego też większość uczestników tam kończyło wieczór, choć niektórzy wybrali krakowski Kazimierz.

Część Koleżanek i Kolegów skusiła ponadto Kopalnia Soli w Wieliczce, stanowiąca nieodłączną atrakcję dla przybywających – otwierająca się swym pięknem i odkrywająca część swoich tajemnic.

Parę odważnych osób wyszło we czwartek na spotkanie Lajkonika, który corocznie w oktawę Bożego Ciała wyrusza na miasto. Choć ten Tatarzyn rozdaje buławę szczodre razy, to można się wykupić pieniężnym datkiem. U nikogo nie zauważyłem obrażeń, więc albo nie spotkali Lajkonika albo nie byli skąpi.

Mam nadzieję, że uczestnicy (50 osób) - od Przemyśla i Rzeszowa przez Radom, Kielce, Warszawę do Żukowa i Gdyni, od Bukowiny Tatrzańskiej przez Rybnik, Wągrowiec, Łódź, Koszalin i Słupsk (a to tylko niektóre miejscowości reprezentowane na szkoleniu) - poczuli się w Krakowie dobrze, zechcą przyjechać w następnym roku i zachęcają innych. Zapraszam!

Edmund Olczak
Prezes Oddziału

Małopolskiego SUSC RP

EUROPEJSKI TRANSFER DANYCH - PRZYSZŁOŚĆ ZACZYNA SIĘ DZISIAJ

Pod takim hasłem, w słowackim Popradzie u podnóża Tatr Wysokich, odbył się 18 i 19 maja IX Kongres Europejskiego Stowarzyszenia Urzędników Stanu Cywilnego. Komitet organizacyjny zdążył nas już przyzwyczaić, że podejmowane na kolejnych kongresach tematy są wizjonerskie i wybiegają daleko w przyszłość. Rangi formułowanym opiniom nadają wygłaszane na Kongresie referaty przedstawicieli ministerstw krajów członkowskich, szefów służb policyjnych i prokuratorskich, jak również naukowców renomowanych uczelni europejskich. Obrady otworzyła przewodnicząca Stowarzyszenia w Słowacji pani Zuzana Kredátusová, witając wszystkich przybyłych w nowoczesnej sali kongresowej ośrodka „AquaCity” w Popradzie. O problemach i zamierzeniach Europejskiego Stowarzyszenia Urzędników Stanu Cywilnego mówił Prezes Cees Meesters, który zapowiedział uznanie języka angielskiego jako drugiego języka roboczego ESUSC, co w przypadku głównego celu jakim jest rozszerzenie stowarzyszenia o pozostałe kraje członkowskie Unii wydaje się niezbędne. Przypomniał o zbliżającym się 10. jubileuszowym Kongresie, któ-

rego organizacja przypadła Włochom, organizatorom pierwszego Kongresu EVS w 2001 roku.

Pani Chantal Nast z sekretariatu MKSC w Strasburgu wraz z Adrianem Blöschlingerem, informatykiem z Ministerstwa Sprawiedliwości Szwajcarii, przedstawili zebranym koncepcję Międzynarodowej platformy elektronicznej wymiany informacji CIEC (MKSC), prezentowanej wcześniej w Strasburgu i zatwierdzonej w bieżącym roku przez MKSC do pilotażu. Platforma dostępna w Internecie umożliwia przekazywanie pomiędzy urzędami w różnych krajach dokumentów elektronicznych w formacie XML w sposób pewny, bezpieczny, zaufany, i czytelny dla wszystkich. W praktyce działanie platformy polegałoby na zastąpieniu tradycyjnej poczty dokumentami elektronicznymi, które po wydrukowaniu u odbiorcy będą certyfikowanym obrazem odpisu wielojęzycznego. Realizacja platformy możliwa była dzięki udostępnieniu MKSC gotowych komponentów przez rząd Szwajcarii. Frank Leyman z FEDICT (Belgia) - przedstawił międzynarodowy projekt STORK współfinansowany przez UE dotyczący zabezpieczenia tożsamości

po zniesieniu granic we Wspólnocie. Identyfikację tożsamości w Europie można sprowadzić do trzech podstawowych modeli: (1) belgijski oparty na chipowej karcie eID (bliski koncepcji pl-ID), (2) austriacki oparty na wirtualnej identyfikacji (jednoczesne wykorzystanie sPIN obywatela i ssPIN sektora administracji) oraz (3) angielski oparty na innych podstawach np. na paszportach. Celem projektu STORK jest uproszczenie formalności przez dostęp online do publicznych usług ponad granicami państw i wzajemne uznanie elektronicznych ID w krajach partycypujących. Profesor Grijpink z Uniwersytetu w Utrechcie, omawiając problem fałszowania tożsamości w wymiarze międzynarodowym, zwrócił uwagę, że problem ochrony dokumentów przed fałszerstwem należy traktować wielowarstwowo, a najskuteczniejszym sposobem zapobiegania fałszerstwom jest rzetelna kontrola danych osobowych przed wpisaniem ich do rejestrów stanu cywilnego. W trakcie konferencji zaprezentowany został przez Antonio d'Amico prezesa IAE z Włoch transfer odpisów aktów stanu cywilnego na drodze elektronicznej w projekcie pilotażowym ICT PSP ECRN koordynowanym przez ANUSCA. ECRN jest internetową platformą wymiany informacji pomiędzy urzędami na zasadzie wypełnienia formularza, przesłania jego spakowanego obrazu rastrowego e-mailem lub protokołem FTP do wskazanego odbiorcy.

Zwieńczeniem konferencji był spływ Dunajcem przez Pieniński Park Narodowy, który przypadł na czas trwania letniej burzy. Po szczęśliwym lądowaniu na brzegu w Leśnicy miała miejsce degustacja zupy gulaszowej w scenerii góralskich szałasów, gdzie zacieśniano historycznie bliskie więzi łączące Słowaków i Polaków na gruncie problematyki rejestracji stanu cywilnego.

Władysław Penar

**Grupa polska
na spławianej Dunajcem tratwie**

IX Kongres Europejskiego Stowarzyszenia Urzędniczek i Urzędników Stanu Cywilnego

Europejski transfer danych – przeszłość zaczyna się dzisiaj

Dr Piotr Kasprzyk

Katedra Prawa Cywilnego
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
Lublin

WARUNKI PRAWNE WYMIANY DANYCH W ZWIĄZKU Z INFORMATYZACJĄ USC

W Europie będącej pewną przestrzenią prawną, a także w Unii Europejskiej, która jest wspólnotą polityczną, wciąż napotykamy szereg granic i utrudnień, w tym także związanych z obrotem dotyczącym stanu cywilnego. A przecież integracja krajów członkowskich przebiega w obrębie trzech filarów; jednym z nich jest współpraca w dziedzinie spraw wewnętrznych i wymiaru sprawiedliwości. Zniesienie granic wewnątrz Unii nastąpiło 1 stycznia 1996 roku. Traktatem z Maastricht oficjalnie wprowadzono obywatelstwo europejskie. W myśl Traktatu Obywatelem Unii jest każda osoba mająca przynależność Państwa Członkowskiego (art.8). Każdy obywatel Unii ma prawo do swobodnego przemieszczania się i przebywania na terytorium Państw Członkowskich, z zastrzeżeniem ograniczeń i warunków przewidzianych w niniejszym Traktacie i postanowieniach przyjętych w celu jego wykonania (art. 8a). W Traktacie ustanawiającym Wspólnotę Europejską artykuł 18 otrzymał następującą treść: 1. Każdy obywatel Unii ma prawo do swobodnego przemieszczania się i przebywania na terytorium państw członkowskich z uwzględnieniem ograniczeń i warunków ustanowionych w niniejszym Traktacie oraz przepisach wydanych dla jego wykonania. 2. Jeżeli dla osiągnięcia tego celu konieczne okaże się działa-

nie Wspólnoty a niniejszy Traktat nie przewiduje odpowiednich uprawnień, Rada może wydać przepisy ułatwiające realizację praw, o których mowa w ust.1. Traktat z Amsterdamu z 1997 roku (*Vertrag von Amsterdam*), zmieniający Traktat o Unii Europejskiej, traktaty ustanawiające Wspólnoty Europejskie i niektóre związane z nim akty¹, przyczynił się do ujednoczenia przepisów dotyczących wiz, azylu, imigracji i polityki związanej ze swobodnym przepływem osób. W artykule 73i Traktatu czytamy: *W celu stopniowego ustanowienia przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości Rada przyjmuje: w ciągu 5 lat od chwili wejścia w życie Traktatu z Amsterdamu - środki zmierzające do zapewnienia swobodnego przepływu osób (...).*

Idea otwartych granic, integracja społeczna i gospodarcza, a także procesy demokratyzacyjne będą sprzyjać coraz większej mobilności obywateli Europy. Swoboda i łatwość podróżowania, możliwość podejmowania pracy za granicą, a tym samym poznawania się ludzi, oddziałują na systematyczny wzrost zdarzeń o charakterze międzynarodowym mających wpływ na stan cywilny osób. W Polsce tę tendencję obserwujemy już od wielu lat. W związku z tym rodzą się pytania, co zrobić, aby mimo wielu kolizji prawnych obywatele mogli zgodnie

z własną wolą i bez zbędnych urzędniczych procedur załatwiać w urzędach stanu cywilnego swoje rodzinne problemy. Z pewnością potrzebna jest integracja działań na arenie międzynarodowej w ramach szeroko rozumianej rejestracji stanu cywilnego na wszystkich poziomach, począwszy od międzynarodowych - wymienić tu należy Międzynarodową Komisję Stanu Cywilnego - aż na współpracy kierowników urzędów stanu cywilnego z poszczególnych państw skończysz. Dążąc do większego wykorzystania środków informatycznych a także nowej technologii, stajemy przed nowymi wyzwaniami w zakresie standaryzacji i harmonizacji aktów i dokumentów z zakresu rejestracji stanu cywilnego, wymiany informacji elektronicznych i jej ochrony.

Standaryzacja jest warunkiem i podstawą efektywnego wykorzystania nowoczesnych technologii informacyjnych w administracji publicznej i poprawy jej funkcjonowania. W praktyce używa się dwóch terminów: norma i standard. W terminologii polskiej pojęcie standardu jest szersze od pojęcia normy. Przez normę rozumiemy zazwyczaj standard obowiązujący z mocy prawa lub decyzji administracyjnych. Infrastruktura informacyjna administracji publicznej w państwie, a w niektórych dziedzinach także w skali międzynarodowej, stanowi kompleks ściśle ze sobą powiąza-

¹ Dziennik Urzędowy nr C 340 10/11/1997 str. 0001 - 0144

nych i współdziałających systemów teleinformatycznych. Współdziałanie to polega na wymianie informacji, wspomaganiu kontroli jakości i integralności informacji, korzystaniu ze wspólnych zasobów informacyjnych. Kompleksowa informatyzacja w jednostkach administracji publicznej, nazywana w publicystyce i marketingu *e-państwem* lub *e-administracją*, przynosi oczekiwane efekty użytkowe i ekonomiczne tylko wtedy, gdy każdy z systemów informatycznych jest elementem infrastruktury informacyjnej państwa jako jednego supersystemu teleinformatycznego, w niezbędnym zakresie spójnego z międzynarodowymi lub globalnymi systemami informacyjnymi. Systemy te powinny być zintegrowane w zakresie wszystkich elementów, które warunkują integralność i wymianę informacji między systemami. Zakres stosowania jednolitych standardów informacyjnych decyduje o zakresie integralności i współdziałania systemów informatycznych. Standardy informacyjne stanowią specyficzną warstwę infrastruktury informacyjnej nie tylko w skali kraju, ale są warunkiem realizacji procesów informacyjnych w skali globalnej. Pojęcie standardu informacyjnego może być rozumiane jako *norma prawna*. Standardy tego rodzaju przyjmują postać aktu normatywnego wydanego przez odpowiednie instytucje państwowe lub międzynarodowe. W dziedzinie działalności informacyjnej standardy jako normy wprowadza się w ramach danego kraju. Istnieją także agencje międzynarodowe ustalające standardy w dziedzinie informacji². Przykładem może być MKSC (CIEC). W Konwencji nr 3 *dotyczącej międzynarodowej wymiany informacji z zakresu stanu cywilnego* zgodnie z art.1 tej konwencji każdy urzędnik stanu cywilnego wykonują-

cy swoje funkcje na terenie jednego z Umawiających się Państw, jeżeli sporządza lub dokonuje transkrypcji aktu małżeństwa lub aktu zgonu, powinien powiadomić o tym urzędnika stanu cywilnego miejsca urodzenia każdego z małżonków lub zmarłego, jeśli miejsce to znajduje się na terytorium innego z Umawiających się Państw. Powiadomienie sporządza się zgodnie z wzorami określonymi w Konwencji³. Innym przykładem może być Konwencja nr 16 *dotycząca wydawania wielojęzycznych odpisów skróconych aktów stanu cywilnego*, w szczególności jeśli są przeznaczone do używania za granicą państwa – Sygnatariusze Konwencji pragnąc polepszyć zasady wydawania wielojęzycznych odpisów skróconych aktów stanu cywilnego uzgodnili, że odpisy skrócone stwierdzające urodzenie, zawarcie małżeństwa lub zgon są sporządzane na wniosek osoby zainteresowanej, zgodnie z formularzami stanowiącymi załączniki A, B i C do niniejszej konwencji⁴.

Powszechność dostępu do ogólnosięciowych sieci teleinformatycznych, a także postępująca globalizacja są głównymi czynnikami wyjątkowo dynamicznego w ostatnich latach wzrostu transgranicznego przepływu danych osobowych. Coraz większego znaczenia nabierają przepisy o warunkach transferu danych osobowych do państw trzecich (*third countries*). Zawarte są one w art. 25-26 dyrektywy 95/46 EC⁵. Zgodnie z tą dyrek-

tywą transfer danych na terytorium UE powinien być dopuszczalny bez jakichkolwiek ograniczeń prawnych przy zapewnieniu jednolitego minimalnego poziomu ochrony prywatności osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w zbiorach danych. Celem dyrektywy było stworzenie strefy swobodnego przepływu danych pomiędzy państwami członkowskimi⁶. W przepisie art.1 ust.2 dyrektywy czytamy, że państwa członkowskie nie będą ograniczać ani zakazywać swobodnego przepływu danych osobowych pomiędzy państwami ze względów związanych z ochroną danych osobowych. Zakaz ten należy interpretować w ten sposób, że organy powołane w poszczególnych krajach do ochrony tych danych nie mogą wstrzymywać przekazu danych między państwami członkowskimi, powołując się na zagrożenie, jakie transfer ten może stwarzać dla osób fizycznych a w szczególności ich prawa do prywatności. Implementacja postanowień dyrektywy 95/46 EC do ustawodawstwa wewnętrznego rodzi domniemanie, że odpowiedni poziom ochrony w państwie, do którego przekazywane są dane, jest zapewniony. Intencją ustawodawcy unijnego było zabezpieczenie interesów osób fizycznych, po przekazaniu ich danych osobowych z terytorium UE do państwa trzeciego. Z uwagi na brak jednolitych zasad ochrony danych osobowych na płaszczyźnie międzynarodowej istnieje realne ryzyko, że dane te będą przetwarzane w sposób niezgodny z podstawowymi warunkami ochrony zawartymi w dy-

³ Tekst tej konwencji w języku polskim został opublikowany w Dz. U. 2003, nr 172, poz. 1667

⁴ Tekst tej konwencji w języku polskim został opublikowany w Dz. U. 2004, nr 166, poz. 1735

⁵ Dyrektywa 95/46/EC Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych oraz swobodnego przepływu tych danych (Official Journal L 281 z 23 listopada 1995, p.0031). Specyfika gromadzenia, przesyłania i posługiwania się danymi osobowymi w związku z korzystaniem z usług telekomunikacyjnych i pojawiającymi się zagrożeniami dla szeroko rozumianej prywatności stały się powodem wydania dyrektywy z 15 grudnia 1997 r. (97/66 EC) w sprawie przetwarzania danych osobowych

i ochrony prywatności w dziedzinie telekomunikacyjnej, zastąpiona nową dyrektywą z dnia 12 lipca 2002 r. (2002/58 EC) w sprawie przetwarzania danych osobowych oraz ochrony prywatności w sektorze komunikacji elektronicznej (Official Journal L 201 z 30 sierpnia 2002, p. 0037)

⁶ X. Konarski, G. Sibiga, *Zasady przekazywania danych osobowych do państwa trzeciego w prawie polskim i Unii Europejskiej*, w: *Ochrona danych osobowych. Aktualne potrzeby i nowe wyzwania*, red. G. Sibiga, X. Konarski, Wolters Kluwer 2007 str. 87

² Taką instytucją o zasięgu globalnym jest ISO (Międzynarodowa Organizacja ds. Standardyzacji), w pewnym zakresie działalność normalizacyjną w dziedzinie informacji prowadzi FID (Międzynarodowa Federacja ds. Dokumentacji)

rektywie 95/46 EC. Dlatego przyjęto zasadę, zgodnie z którą transfer danych do państwa trzeciego jest możliwy wówczas, gdy ustawodawstwo danego państwa zapewni odpowiedni poziom ochrony przekazanych danych osobowych⁷. W przypadku braku odpowiedniej ochrony przekazanie danych do państwa trzeciego dopuszczalne jest jedynie albo w sytuacji, gdy transfer danych następuje za zgodą podmiotu danych (art.26 ust.1 pkt a), w jego interesie (art.26 ust.1 pkt b, c i e) lub w interesie dobra publicznego (art.26 ust.1 pkt d) albo mimo braku adekwatnej ochrony w państwie trzecim interesy podmiotów danych są chronione przez wprowadzenie wymogu przedstawienia przez administratora danych odpowiednich zabezpieczeń ochrony prywatności oraz podstawowych praw i wolności tych osób - art.26 ust.2 dyrektywy 95/46 EC. Zasady transferu danych do państw trzecich zostały w Polsce przejęte do rozdziału siódmego ustawy o ochronie danych osobowych (art.47 – 48)⁸.

Istotną kwestią prawną w zakresie wymiany danych jest ich ochrona. Funkcje podstawowej międzynarodowej regulacji poświęconej ochronie danych osobowych spełnia konwencja 108 Rady Europy z dnia 28 stycznia 1981 r. o ochronie osób w związku z automatycznym przetwarzaniem danych osobowych⁹. Konwencja

108 oddziałuje jedynie w sferze publicznoprawnej. Dostrzega się w niej szczególnie problem ścierania się prawa do informacji z prawem do ochrony danych osobowych, co znajduje wyraz już w samej preambule. Można powiedzieć, że głównym zadaniem, jakie sobie stawia konwencja, jest wprowadzenie ujednoliconej ochrony danych osobowych w krajach europejskich i zharmonizowanie jej z ideą swobodnego przepływu danych w obrębie państw członkowskich. Konwencja przyjmuje zasadę swobodnego obrotu danymi pomiędzy krajami członkowskimi, co niewątpliwie zwiększa jej siłę przyciągania. Konwencja pozostawia jednak możliwość wprowadzenia pewnych restrykcji w zakresie ponadkrajowego obrotu danymi w przypadku, gdy dla określonych rodzajów danych osobowych lub określonych zbiorów takich danych, ze względu na ich charakter, prawo tego kraju zawiera dalej idącą ochronę oraz gdy chodzi o zapobieżenie obchodzeniu prawa w sposób polegający na transferowaniu danych na teren kraju nienależącego do konwencji poprzez obszar innego kraju członkowskiego. Kraje członkowskie Konwencji 108 wypracowały w instytucjonalnych ramach Rady Europy Protokół Dodatkowy do tej konwencji, który ustanawia dodatkowe materialne i formalne warunki dla przetwarzania danych osobowych. Głównym zamierzeniem tego przedsięwzięcia jest zmniejszenie różnic dzielących regulację przyjętą w konwencji oraz w Dyrektywie 95/46 EC w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych oraz swobodnego przepływu tych danych¹⁰.

Wydaje się, że na forum międzynarodowym sprawa przepływu informacji, standardów zabezpieczenia informacji, w tym z zakresu rejestracji stanu cywilnego, pozostaje otwarta.

treści tego prawa poprzez ingerencję władzy publicznej w zakresie koniecznym w demokratycznym społeczeństwie.

¹⁰ Jako pierwsze protokół ratyfikowały Szwecja, Słowacja, Niemcy, Republika Czeska oraz Litwa

Aby jednak przepływ ten był możliwy, muszą istnieć krajowe bazy danych, z których można by korzystać. I tutaj rodzą się problemy, zarówno natury prawnej jak i technicznej czy logistycznej. Aby je omówić należy przejść na grunt prawa krajowego. Chciałbym w tym miejscu zasygnalizować problemy, jakie towarzyszą procesowi informatyzacji urzędów stanu cywilnego w aspekcie prawnym na przykładzie Polski. W pierwszym rzędzie nie zostało zdefiniowane samo pojęcie informatyzacji w przepisach prawa administracyjnego. Próbując jednak określić treść tego pojęcia i jego zakres możemy mówić o pewnym działaniu zmierzającym do efektywnego wykorzystania nowoczesnych technologii przetwarzania informacji w określonej dziedzinie lub istniejącym stanie¹¹. Informatyzacja administracji publicznej rozumiana jest nie tylko jako zachodzący proces, ale również jako pewien zakres zadań do realizacji. W takim znaczeniu pojęciem tym posługują się przepisy prawa dla określenia działu administracji rządowej¹². Zgodnie z przepisem art.12a ustawy o działach administracji rządowej obejmuje ona m.in. sprawy odnoszące się do infrastruktury informatycznej oraz sieci telekomunikacyjnych informatyzacji administracji rządowej i samorządowej czy realizacji zobowiązań międzynarodowych Rzeczypospolitej Polskiej w dziedzinie informatyzacji.

Normy odnoszące się do gromadzenia, wykorzystania, udostępniania i ochrony informacji w administracji zawarte są w różnych aktach prawnych. Problematyka informatyzacji sektora publicznego stała się przedmiotem jednak odrębnej regulacji prawnej tj. ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania

¹¹ Por. P. Fajgielski, *Informacja w administracji publicznej. Prawne aspekty gromadzenia, udostępniania i ochrony*, Wrocław 2007, str. 19

¹² Por. art. 5 pkt. 7 lit. a ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (tj. Dz. U. 2007, nr 65, poz. 437 ze zm.)

publiczne¹³, nazywanej ustawą o informatyzacji, która jest w Polsce pierwszym kompleksowym aktem normatywnym w tym zakresie. Nie jest to jedyny akt prawny regulujący tę materię. Przepisy tej ustawy mają zastosowanie do podmiotów realizujących określone ustawowo zadania publiczne a więc m.in. urzędów stanu cywilnego. W ustawie tej określono podstawowe zasady dotyczące systemów teleinformatycznych używanych do realizacji zadań publicznych, rejestrów publicznych oraz wymiany informacji w formie elektronicznej. Realizacja tych zadań ma pozwolić m.in. na współdziałanie systemów teleinformatycznych i usunięcie przeszkód w przepływie danych między systemami. Jak się określa w doktrynie prawa - jedynie na bazie dobrych standardów informacyjnych gwarantujących ich otwartość można budować sprawną e-administrację¹⁴. W ostatnim czasie obserwujemy tendencję do zwiększania się liczby przepisów prawnych regulujących to zagadnienie. Do podstawowych, obok już wymienionej ustawy, należy zaliczyć: Konstytucję RP z dnia 2 kwietnia 1997 r.¹⁵ czy ustawę z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych¹⁶. Nadanie ustawie z 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych generalnego charakteru sprawia, że jest ona uzupełniona

licznymi regulacjami szczegółowymi zawartymi w licznych ustawach regulujących różne sfery życia. W zakresie nas interesującym jest to ustawa prawo o aktach stanu cywilnego¹⁷, ustawa z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną¹⁸, czy ustawa z dnia 10 kwietnia 1974 o ewidencji ludności i dowodach osobistych¹⁹. Ponadto przepisy odno-

szące się do różnorodnych procesów informacyjnych zawarte są w wielu innych aktach normatywnych o randze ustawowej i podustawowej (rozporządzenia)²⁰, których liczba ciągle wzrasta, dlatego wymienienie ich w sposób wyczerpujący jest trudne i w tym miejscu niecelowe. Za punkt wyjścia analiz dotyczących realizacji typowych procesów informacyjnych w administracji publicznej należy przyjąć normy zawarte w Konstytucji RP. Podstawą działań administracji publicznej, zgodnie z zasadą legalizmu wyrażoną w art.7 Konstytucji, są przepisy prawa. W odróżnieniu od osób fizycznych, którym Konstytucja w art.54 gwarantuje wolność pozyskiwania i rozpowszechnienia informacji, organy administracji publicznej mogą gromadzić i wykorzystywać je tylko wówczas, gdy mają w tym zakresie odpowiednią podstawę prawną.

Mając w perspektywie cały proces informacyjny nasuwa się pytanie o ilość i zakres gromadzonych danych w związku z potrzebą poprawy efektywności działań administracji publicznej. Liczba informacji gromadzonych przez organy administracji rośnie przy ciągłym integrowaniu

miejsce pobytu stałego lub czasowego trwającego ponad 3 miesiące." Przepis - ust.3. „Zgłoszenia o zmianie imienia lub nazwiska dokonuje kierownik urzędu stanu cywilnego, który wydał decyzję o zmianie. Kierownik urzędu stanu cywilnego, który wydał decyzję o zmianie imienia lub nazwiska, zawiadamia o zmianie organ gminy właściwy ze względu na miejsce pobytu stałego wnioskodawcy.”

¹³ Dz.U. 2007, nr 64, poz.565 ze zm. zob. także Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 29 września 2005 r. w sprawie warunków organizacyjno-technicznych doręczania dokumentów elektronicznych podmiotom publicznym (Dz.U. 2005, Nr 200, poz. 1651)

¹⁴ Szerzej J. Oleński, Standardy informacyjne w administracji publicznej - wybrane tezy i zagadnienia, w: Z. Olejniczak, J.S. Nowak, J.K. Grabowski (red.) Systemy informatyczne w administracji publicznej, Warszawa 2004, str. 29-45

¹⁵ Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483

¹⁶ Dz.U. 2002, nr 101, poz. 926 ze zm. zob. także Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie dokumentacji przetwarzania danych osobowych oraz warunków technicznych i organizacyjnych, jakim powinny odpowiadać urządzenia i systemy informatyczne służące do przetwarzania danych osobowych (Dz.U. 2004, nr 100, poz. 1024)

¹⁷ Dz.U. 2004, nr 161, poz. 1688 ze zm. Przepisy dotyczące wykorzystania komputerowego systemu rejestracji stanu cywilnego w usc. w Polsce zostały wprowadzone w 1998 roku i zawarte są w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 października 1998r. w sprawie szczegółowych zasad sporządzania aktów stanu cywilnego, sposobu prowadzenia ksiąg stanu cywilnego, ich kontroli, przechowywania i zabezpieczenia oraz wzorów aktów stanu cywilnego, ich odpisów, zaświadczeń i protokołów (Dz.U. z 1998r. Nr 136, poz. 884 z późniejszymi zmianami). Przepis § 2 ust. 1 – stanowi „Akt stanu cywilnego może być sporządzony pismem ręcznym, maszynowym lub przy wykorzystaniu systemu komputerowego”. Natomiast- §17 ust.1 - „Rejestracja stanu cywilnego może być równocześnie prowadzona w systemie komputerowym. Dane wprowadzone do systemu komputerowego mogą zawierać wyłącznie informacje zgromadzone w aktach stanu cywilnego oraz zaświadczeniach, o których mowa w ustawie, ust. 2 - Dane zgromadzone w systemie komputerowym rejestracji stanu cywilnego podlegają ochronie na podstawie odrębnych przepisów, ust. 3 - Komputerowy system rejestracji stanu cywilnego oraz przekazywanie danych za pomocą nośników informatycznych lub urządzeń teletransmisji podlega zabezpieczeniu sprzętowym i programowym uniemożliwiającym dostęp osób nieuprawnionych, ust. 4 - Niedopuszczalne jest przekazywanie danych z komputerowego systemu rejestracji stanu cywilnego, z wyjątkiem danych przekazywanych do organu gminy właściwego w sprawach ewidencji ludności. Do tego organu mogą być przekazywane wyłącznie dane zawarte w odpisach skróconych aktów stanu cywilnego.”

¹⁸ Dz.U. 2002, nr 144, poz. 1204 ze zm.

¹⁹ Dz.U. 2006, nr 139, poz. 393 ze zm. Współpracę urzędów stanu cywilnego z komórkami ewidencji ludności reguluje właśnie ta ustawa, która w art.14 zawiera następujący przepis ust.1. „Dane dotyczące zmiany stanu cywilnego, imienia lub nazwiska oraz innych zmian w aktach stanu cywilnego urząd stanu cywilnego przekazuje niezwłocznie do organu gminy właściwego ze względu na miejsce pobytu stałego osoby, której dane dotyczą, a w braku miejsca pobytu stałego osoby – do organu właściwego ze względu na ostatnie

²⁰ Np. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 maja 2007 r. w sprawie Planu Informatyzacji Państwa na lata 2007-2010 (Dz.U. 2007, nr 61, poz.415). Plan Informatyzacji Państwa stanowi załącznik do wskazanego rozporządzenia, w którym określono cele informatyzacji państwa i priorytety, na podstawie których powinien przebiegać rozwój systemów teleinformatycznych używanych do realizacji zadań publicznych. Zob. także Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 października 2005 r. w sprawie minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w formie elektronicznej (Dz.U. 2005, nr 214, poz.1781); Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 września 2005 r. w sprawie sposobu, zakresu i trybu udostępniania danych zgromadzonych w rejestrze publicznym (Dz.U. 2005, nr 205, poz.1692)

systemów przetwarzania informacji, łączeniu ich w sieci teleinformatyczne, co z jednej strony ułatwia i przyspiesza dostęp do informacji a z drugiej strony rodzi nowe zagrożenia i problemy, chociażby w zakresie zwiększonego ryzyka dostępu do informacji osób nieuprawnionych²¹. Elektroniczna forma przetwarzania danych sprzyja kopiowaniu informacji przy jednoczesnym utrudnieniu odnotowania tego faktu, dlatego koniecznym jest tworzenie precyzyjnych regulacji prawnych a także stosowania odpowiednich zabezpieczeń technicznych, które zminimalizują ryzyko bezprawnego wykorzystania informacji.

Perspektywa prowadzenia ksiąg stanu cywilnego w formie elektronicznej jest nieunikniona, gdy obserwujemy tendencję do stale wzrastającej liczby wydawanych odpisów z ksiąg stanu cywilnego. W obrocie krajowym w 2276 urzędach stanu cywilnego w Polsce rocznie dokonuje się rejestracji 387873 urodzeń, 248702 małżeństw, 377226 zgonów (w tym niemowląt: 2322)²². Liczba rejestrowanych zdarzeń ma bezpośredni wpływ na skalę wymiany danych pomiędzy usc. a innymi podmiotami - w szczególności z innymi organami administracji państwowej lub samorządowej. Każde zdarzenie implikuje wysłanie komunikatu do organów ewidencji ludności, często do innych usc. oraz w każdym przypadku do Głównego Urzędu Statystycznego²³. W związku z nałożonym na usc. obowiązkiem przekazywania danych do GUS w postaci dokumentów elektronicznych praktycznie wszystkie urzędy muszą się w 2009 roku „zinformatyzywać”, to znaczy dysponować

komputerem i dostępem do internetu. Znacznie większa, co najmniej 10-krotnie, jest liczba wydawanych przez urzędy usc. odpisów asc. w formie papierowej, które wciąż są podstawową drogą wymiany informacji, a właściwie tylko udostępniania danych przez usc. na rzecz różnych instytucji związanych m.in. z obszarem zabezpieczenia społecznego, ubezpieczeniami społecznymi (ZUS i KRUS) oraz sądów czy urzędów skarbowych. Dla oszacowania wielkości zapotrzebowania na informacje zawarte w rejestrach stanu cywilnego warto spojrzeć na liczby wydawanych rocznie odpisów aktów stanu cywilnego. Szacowanie można oprzeć na danych dotyczących sprzedaży²⁴ druków akcydensowych w całym kraju. W 2005 roku sprzedano łącznie ok. 12,3 mln druków odpisów skróconych aktów urodzenia, małżeństwa i zgonu a odpowiednio odpisów zupełnych ok. 1,0 mln. Wydawano więc średnio jeden odpis aktu stanu cywilnego (skrócony lub zupełny) na trzech mieszkańców. Warto zauważyć, że w wielu wypadkach odpis skrócony asc. jest przedkładany jedynie do wglądu podczas załatwiania sprawy przez interesanta i może być użyty wielokrotnie. Dlatego łączna ilość zapytań o dane z rejestrów stanu cywilnego to co najmniej kilkadziesiąt milionów rocznie. Na razie zapytanie i odpowiedź to najczęściej wniosek i wydanie interesantowi odpisu asc. w postaci papierowej. Jednak upowszechnianie środków komunikacji elektronicznej będzie zwiększało popyt na odpisy asc. w postaci dokumentów elektronicznych, co w praktyce może sprowadzać się do komunikacji bezpośrednio pomiędzy jednostkami organizacyjnymi administracji lub innymi podmiotami, bez pośrednictwa osoby fizycznej jako „nosiela” papierowego odpisu. W tym kierunku idą zapisy o udostępnianiu danych z rejestrów w projektowanej ustawie o ewidencji ludności. Co ciekawe - w polskim

prawie od lat obowiązują przepisy, które miały ułatwiać załatwianie spraw urzędowych z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej, ale jak dotąd nie przyczyniło się to do ograniczenia liczby wydawanych papierowych odpisów asc.

Ważnym zagadnieniem jest prawo do informacji zawartych w aktach stanu cywilnego. Oprócz korzyści informatyzacja niesie z sobą szereg zagrożeń. Jednym z nich jest niebezpieczeństwo dostępu podmiotów nieuprawnionych do chronionych informacji, co rodzi potrzebę właściwego zabezpieczenia - technicznego i organizacyjnego - procesu przetwarzania danych, weryfikacji tożsamości użytkowników systemów informacyjnych a także precyzyjnego określenia uprawnień dostępu do informacji. Istotną kwestią jest standaryzacja, która powinna umożliwić efektywny przepływ danych i współpracę między różnymi systemami.

Akta stanu cywilnego stanowią rejestr publiczny. Pojęcie rejestru publicznego zostało wyjaśnione w ustawie o informatyzacji w art.3 pkt 5 jako rejestr, ewidencja, wykaz, lista, spis albo inna forma ewidencji, służąca do realizacji zadań publicznych, prowadzona przez podmiot publiczny na podstawie odrębnych przepisów ustawowych. Oznaczenie tego rejestru jako publiczny nie oznacza, że informacje w nim zawarte są ogólnie dostępne. Ograniczony dostęp do informacji zawartych w księgach stanu cywilnego jest konsekwencją przyjęcia zasady ograniczonej jawności rejestru stanu cywilnego. Ograniczenie jawności uznaje się za zasadę ustrojową tego rejestru²⁵. W sposób pośredni potwierdza to treść art.24 prawa o asc. regulującego sposób przechowywania ksiąg stanu cywilnego i możliwości wyniesienia ich poza lokal urzędu a także § 22 pkt 1 rozporządzenia wykonawczego regulującego zabezpieczenie aktów stanu cywilnego „przed dostępem osób trzecich”. Niewątpliwie ograniczo-

²¹ P. Fajgielski, *Informacja w administracji publicznej. Prawne aspekty gromadzenia, udostępniania i ochrony*, Wrocław 2007, str. 36

²² Liczba rejestrowanych zdarzeń w 2007 roku

²³ Zob. ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz.U. 1995, nr 88, poz.439, ze zm.); Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 listopada 2008 r. w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2009 (Dz.U. 2008, nr 221, poz.1436)

²⁴ Na podstawie informacji firmy PTH Technika, która ma 70-procentowy udział w sprzedaży druków

²⁵ T. Stawicki, *Rejestry publiczne. Funkcje instytucji*, Warszawa 2005, str. 340

ny dostęp do informacji zawartych w aktach stanu cywilnego jest wynikiem szczególnych i poufnych danych będących również danymi tzw. wrażliwymi (sensytywnymi) dotyczącymi stanu cywilnego osób fizycznych i będących jednocześnie ich dobrami osobistymi. Udostępnienie więc tych danych osobom nieupoważnionym może prowadzić do naruszenia dóbr osobistych osób fizycznych, których dane osobowe są ujawniane w sposób sprzeczny z prawem, i prowadzić do odpowiedzialności przewidzianej w ustawie o ochronie danych osobowych. Do 1997 roku nie było w Polsce przepisów, które skutecznie pozwalałyby na ochronę danych osobowych. Samo pojęcie danych osobowych zostało zdefiniowane w art.6 ustawy o ochronie danych osobowych, gdzie za takie uważa się wszelkie informacje dotyczące zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osoby fizycznej, tzn. gdy posiadamy informacje, które pozwalają nam na ustalenie konkretnej osoby lub możemy odnieść je do konkretnej osoby.

Udostępnienie informacji wiąże się z cechą jawności danych, jakimi dysponują organy administracji publicznej. W odniesieniu jednak do informacji zawartych w aktach stanu cywilnego jawność ta jest ograniczona - z reguły do określonej grupy osób z uwagi na przysługujące im uprawnienia do uzyskania informacji, wydaje się więc rozsądnym postulat bardzo wyraźnego niebudzącego wątpliwości określenia kręgu podmiotów uprawnionych. Najszerszy dostęp do informacji tam zawartych mają podmioty publiczne, w tym i organy administracji publicznej. Istotnym ograniczeniem w zakresie udostępniania informacji zawartych w aktach stanu cywilnego jest konstytucyjna ochrona prywatności. Z pewnością informacje tam gromadzone i wykorzystywane w administracji publicznej wymagają ochrony przed nieuprawnioną zmianą lub zniszczeniem, która służyć ma także zapewnieniu prawdziwości i poufności informacji. Potrzeba za-

chowania poufności informacji tam zawartych wiąże się z zagwarantowaniem dostępu do danych wyłącznie przez osoby do tego uprawnione, a to rodzi potrzebę nałożenia prawnego obowiązku zachowania informacji w tajemnicy. Są to problemy, które w procesie informatyzacji urzędów stanu cywilnego powinny być jednoznacznie określone. Ochrona informacji realizowana jest również poprzez rozwiązania techniczne i organizacyjne, których omawianie pomijam z racji zawężenia tematu tej wypowiedzi jedynie do aspektu prawnego.

Ustawa o informatyzacji określa obowiązki podmiotów prowadzących rejestry publiczne. Podstawowym obowiązkiem jest prowadzenie rejestru zgodnie z minimalnymi wymaganiami dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w formie elektronicznej określonymi w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 11 października 2005 r. w sprawie minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w formie elektronicznej²⁶. Obowiązki podmiotów prowadzących rejestry publiczne wiążą się z udostępnianiem danych w nich zawartych. Dane gromadzone w rejestrach powinny być zgodnie z art.15 ustawy o informatyzacji udostępniane nieodpłatnie drogą elektroniczną podmiotom realizującym zadania publiczne w zakresie niezbędnym do realizacji tych zadań. Sposób, tryb i zakres udostępniania danych uregulowany został przepisami kolejnego rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 września 2005 r. w sprawie sposobu, zakresu i trybu udostępniania danych zgromadzonych w rejestrze publicznym²⁷. Następnym obowiązkiem podmiotów publicznych jest obowiązek zapewnienia możliwości wymiany informacji również w formie elek-

tronicznej, poprzez wymianę dokumentów elektronicznych związanych z załatwieniem spraw należących do zakresu działania tych podmiotów. Wymiana informacji w formie elektronicznej powinna być prowadzona z wykorzystaniem systemów teleinformatycznych spełniających minimalne wymagania przewidziane dla rejestrów publicznych. Warunki organizacyjno-techniczne doręczenia dokumentów elektronicznych, w tym kwestie dotyczące formy urzędowego poświadczenia odbioru tych dokumentów przez adresatów, zostały również uregulowane w rozporządzeniu wykonawczym²⁸. Kolejne Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 24 lipca 2007 r. w sprawie warunków udostępniania formularzy i wzorów dokumentów w postaci elektronicznej (Dz.U. 2007, nr 151, poz.1078), definiuje formularz elektroniczny jako rozwiązanie techniczne, obejmujące dane wraz z oprogramowaniem, które umożliwia przygotowanie dokumentu elektronicznego zgodnego z odpowiadającym mu wzorem. Zgodność dokumentu elektronicznego ze wzorem oznacza także, że wizualizacja tego dokumentu jest poprawna, co polega na pokazywaniu całej znaczącej zawartości danych w układzie umożliwiającym jednoznaczną interpretację treści dokumentu.

²⁸ Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 29 września 2005 r. w sprawie warunków organizacyjno-technicznych doręczenia dokumentów elektronicznych podmiotom publicznym (Dz.U. 2005, nr 200, poz.1651). Natomiast kilkakrotnie nowelizowany art. 58 ustawy o podpisie elektronicznym nie zmienił w żaden sposób terminów wejścia w życie obowiązku dotyczącego przyjmowania dokumentów elektronicznych przez podmioty publiczne za pośrednictwem elektronicznych skrzynek podawczych. Czym innym jest bowiem obowiązek przyjmowania dokumentów elektronicznych przez podmioty publiczne, który wszedł w życie 17 sierpnia 2006 r., czym innym zaś konieczność opatrywania w niektórych przypadkach dokumentów elektronicznych kwalifikowanym podpisem elektronicznym przez podmioty wnoszące te dokumenty. Obowiązek przyjmowania i honorowania takich dokumentów przez podmioty publiczne wszedł w życie 1 maja 2008 roku

²⁶ Dz.U. 2005, nr 214, poz.1781

²⁷ Dz.U. 2005, nr 205, poz. 1692. Zob. także Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 29 września 2005 r. w sprawie warunków organizacyjno-technicznych doręczania dokumentów elektronicznych podmiotom publicznym (Dz. U. 2005, Nr 200, poz.1651)

Wzór elektroniczny zgodnie z § 3. 1. Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 24 lipca 2007 r. w sprawie warunków udostępniania formularzy i wzorów dokumentów w postaci elektronicznej²⁹ publikowany jest w centralnym repozytorium wzorów pism w formie dokumentów elektronicznych. Informacje o sposobie dostępu do aktualnego wzoru elektronicznego udostępniane są na stronach podmiotowych Biuletynu Informacji Publicznej organu władzy publicznej, właściwego w zakresie wydawania aktów normatywnych określających wzory i formularze lub inne czynności w postaci elektronicznej, w przypadku gdy przepisy prawa wymagają składania ich w określonej formie lub według określonego wzoru. W celu udostępniania odbiorcom wzorów elektronicznych Minister prowadzi centralne repozytorium wzorów pism w formie dokumentów elektronicznych³⁰.

Przepisy ustawy o informatyzacji przewidują utworzenie Krajowej Ewidencji Systemów Teleinformatycznych i Rejestrów Publicznych. W zamierzeniu ustawodawcy krajowa ewidencja pozwoli na uporządkowanie wiedzy o systemach teleinformatycznych i rejestrach publicznych funkcjonujących w całym kraju a ponadto umożliwi stworzenie w oparciu o zgromadzone dane systemu usług publicznych.

W ramach działalności administracji publicznej gromadzi się wiele różnych informacji. Typowym przykładem rejestru pełniącego funkcję informacyjną w administracji publicznej jest powszechny elektroniczny system ewidencji ludności (PESEL). Rejestr prowadzony przez urzędy stanu cywilnego w formie aktów stanu cywilnego gromadzi informacje zarówno o podmiotach jak i zdarzeniach wpływających na stan cywilny. Dlatego określany jest jako

rejestr podmiotowy. Informacje te do baz danych są dostarczane z różnych źródeł, dlatego ważnym jest, aby rejestr ten był jak najbardziej referencyjny. Informacje są gromadzone i przetwarzane w sposób tradycyjny (ręcznie w formie pisemnej) i przy wykorzystaniu technik informatycznych (komputerowo). Wydaje się, że błędem jest sprowadzanie aktów stanu cywilnego wyłącznie do funkcji ewidencyjnej i próby łączenia dwóch rejestrów w jeden system, ze szkodą dla rejestracji stanu cywilnego, w którym funkcja ewidencyjna nie stanowi o istocie tego rejestru. W tym zakresie raczej wysuwamy na pierwszy plan inne funkcje, jakie pełnią akty stanu cywilnego - mam na myśli funkcję informacyjną, ochronną czy nawet prawotwórczą, a z pewnością wpływającą na określenie stanu cywilnego osób fizycznych. Informacje wpisywane do aktów stanu cywilnego są przekazywane także organom prowadzącym ewidencję ludności. I w tym przejawia się rola służebna aktów stanu cywilnego w stosunku do innych rejestrów, nie oznacza to jednak, aby akty stanu cywilnego miałyby być podporządkowane - w procesie wdrażania systemu informatyzacji kraju - ewidencji ludności. Zgodnie z ustawą o ewidencji ludności istniejący system PESEL jest centralnym rejestrem osób zamieszkujących terytorium Polski, wprowadzonym w 1974 roku. PESEL jest z założenia systemem elektronicznym, zaś akty stanu cywilnego sporządza się na papierze i przechowuje w księgach stanu cywilnego. Dopiero ostatnie 10 lat przyniosło komputeryzację usc., która jednak nie zastąpiła ksiąg, a jedynie usprawniła pracę urzędnika. W 2004 roku powstała w MSWiA koncepcja projektu „Przebudowa i integracja rejestrów państwowych PESEL2”³¹. W związku z niezadowolającym, w ocenie

MSWiA, stanem komputeryzacji usc. i opóźnieniami w dotychczasowej realizacji projektu PESEL2, budowa Centralnego Rejestru Aktów Stanu Cywilnego została przesunięta na lata 2009-2010 i będzie realizowana w ramach projektu „pl.ID – polska ID karta”. Realizacja projektu pozwoli na wdrożenie elektronicznego dowodu osobistego umożliwiającego potwierdzenie tożsamości jego posiadacza w systemach informatycznych administracji publicznej. Planowane jest utworzenie od początku 2011 r. Centralnego Rejestru Stanu Cywilnego oraz przebudowa i integracja istniejących rejestrów państwowych.

Przedmiotem projektu pl.ID - polska ID karta jest m.in. przebudowa istniejących (PESEL, OEWi UDO) oraz stworzenie nowych (CROASC) rejestrów, i ich integracja.

Realizacja projektu ma umożliwić:

- posługiwanie się (przez interesanta) certyfikowanym urzędowym podpisem elektronicznym,
- „odmiejscowienie” obsługi obywatela - świadczenie usług, związanych m.in. z asc., ewidencją ludności, dowodów osobistych oraz wydawaniem zaświadczeń i odpisów w dowolnym urzędzie gminy,
- ograniczenie ilości wydawanych poświadczeń, odpisów, wypisów m.in. poprzez zapewnienie dostępu do wiarygodnych i aktualnych danych gromadzonych w rejestrach referencyjnych,
- automatyczną aktualizację i przekazywania określonych danych bez potrzeby angażowania do tego bezpośrednio obywatela,
- identyfikację, autoryzację i uwierzytelnienie obywatela w oparciu o dokument biometryczny.

W realizacji czynności urzędowych oraz przy korzystaniu z innych usług publicznych obywatel będzie mógł posługiwać się wyłącznie uniwersalnym identyfikatorem (Nr PESEL) oraz dowodem tożsamości w formie karty ID.

Projekt pl.ID ma na celu wdrożenie wielofunkcyjnego, elektronicznego

²⁹ Dz.U. 2007, nr 151, poz.1078

³⁰ Zob. § 4.1. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 24 lipca 2007 r. w sprawie warunków udostępniania formularzy i wzorów dokumentów w postaci elektronicznej (Dz.U. 2007, nr 151, poz.1078)

³¹ „Podstawowy Dokument Programu PESEL2. Przebudowa i integracja rejestrów państwowych. Sposób budowy systemu” MSWiA Departament Rozwoju Rejestrów, Warszawa sierpień 2006 r.

dokumentu tożsamości wyposażonego w mikroprocesor zawierający podpis elektroniczny, zgodnego z unijnymi koncepcjami elektronicznego poświadczania tożsamości (eID) w systemach IT jednostek sektora publicznego (administracja publiczna, pomoc społeczna, ochrona zdrowia, itp.), który umożliwił będzie potwierdzanie tożsamości obywateli. Nowy dokument będzie kluczem do danych gromadzonych w rejestrach i systemach, a nie nośnikiem danych. Projekt zakłada przebudowę i integrację istniejących rejestrów państwowych, w tym usc., oraz komunikację gminnych systemów informatycznych z centralnymi rejestrami państwowymi (kontynuacja projektu PESEL2). Wadą tego systemu jest sprowadzenie roli urzędników, w tym również kierowników usc., głównie do roli weryfikatorów danych w rejestrze PESEL.

Realizacja projektu pl.ID pozwoli usunąć bariery wynikające z braku skutecznej możliwości weryfikacji tożsamości obywateli drogą elektroniczną. Dodatkowo, powszechne posiadanie dokumentu z odpowiednim mikroprocesorem zawierającym podpis cyfrowy, umożliwi większy dostęp do usług elektronicznych – urzędowych. Pozwoli na korzystanie z danych zgromadzonych w systemie komputerowym we wszystkich sprawach urzędowych w Polsce (np. sporządzenie innego aktu stanu cywilnego, wymiany dowodu osobistego, paszportu, w ZUS, PZU, GUS, sądach i in.) bez konieczności posługiwania się wersją papierową odpisu.

Z punktu widzenia urzędnika stanu cywilnego realizacja projektu „pl.ID - polska ID karta”, obejmująca budowę zintegrowanego systemu rejestrów państwowych, wtedy zakończy się sukcesem, kiedy sprawy w usc. będą załatwiane na przykład tak:

1. Interesant przychodzi do najbliższego usc., wkłada do czytnika swój dowód biometryczny („polska ID karta”) i mówi, co chce załatwić;
2. Urzędnik, używający równocześnie swojej karty, uzyskuje

dostęp do danych interesanta w zintegrowanym systemie rejestrów państwowych i załatwia sprawę od ręki;

3. Jeśli procedura tego wymaga interesant „na miejscu” uiszcza opłatę kartą, lub w systemie bankowości elektronicznej (koniecznie „online” - np. z udziałem zaufanej trzeciej strony).

Oczywiście opisany wyżej sposób dotyczyłby tylko tych spraw prowadzonych przez usc., których nie można załatwić zdalnie.

Dla skutecznej integracji rejestrów, oprócz nowelizacji ustawy o ewidencji ludności, konieczne są zmiany w ustawie prawo o aktach stanu cywilnego, a mianowicie:

1. obligatoryjne prowadzenie rejestrów aktów stanu cywilnego w systemie teleinformatycznym na poziomie lokalnym (we wszystkich usc.)
2. obowiązkowe oznaczanie osób wymienianych w tych rejestrach numerem PESEL, o ile go posiadają
3. powołanie Centralnego Rejestru Stanu Cywilnego prowadzonego w systemie teleinformatycznym, gromadzącego dane w zakresie odpowiadającym odpisom skróconym i wszystkim zmianom (wzmiankom).

Podsumowanie

Standaryzacja informacji w rejestrach, ewidencjach i systemach zawierających dane osobowe umożliwi radykalne uproszczenie wielu procedur administracyjnych w ewidencjach prowadzonych przez samorządy terytorialne. Uproszczenie procedur w ramach projektu pl.ID da znaczące oszczędności w administracji. Projekt ten zakłada nową jakość w zakresie gromadzenia, przetwarzania i weryfikacji danych, ponieważ zniknie konieczność wielokrotnego przepisywania tych samych danych w różnych wydziałach urzędu. Znikną błędy związane z faktem przepisywania. Możliwość natychmiastowego dostępu do danych zmniejszy lub nawet całkowicie wyeliminuje zjawiska kradzieży

tożsamości i inne podobne oszustwa. Po stworzeniu baz centralnych na pewno przed systemem otworzą się nowe możliwości, o których teraz nawet nie myślimy. Proszę zwrócić uwagę, jak „odmiejscowienie” telefonu (użycie przenośnego telefonu komórkowego) zmieniło nasze życie. Podobne skutki przyniesie „odmiejscowienie” obsługi odpisów skróconych. Co prawda księgi nie znikną i w szczególnych przypadkach obywatel będzie musiał udać się osobiście do urzędu, ale praca urzędu i jej jakość będzie już zupełnie inna niż dziś. Wadą jest, że wiele inicjatyw i przedsięwzięć w zakresie infrastruktury informacyjnej państwa i zastosowań technologii teleinformatycznych w sektorze publicznym było i nadal jest podejmowanych w oderwaniu od siebie. Takie podejście mogłoby być zrozumiałe w warunkach „papierowych” technologii informacyjnych, braku sprawnej łączności i teleinformatyki.

Niestety nie wypracowano jednolitej koncepcji traktowania odpisu skróconego będącego dokumentem elektronicznym jako oficjalnego dokumentu urzędowego. Dokumenty, jakie do tej pory opracowano lub jakie się opracowuje, oraz regulacje prawne, dotyczą wyłącznie warstwy technicznej (teleinformatycznej) a nie prawnej.

Z pewnością istotnym jest właściwe zabezpieczenie i ochrona danych osobowych i warunki ich udostępniania, oraz standaryzacja zapisów w rejestrach stanu cywilnego. Ważną kwestią jest także archiwizacja elektronicznych dokumentów i radzenie sobie z sytuacjami utraty informacji na skutek uszkodzenia lub zniszczenia nośników danych. Z tego powodu wszystkie działania odnoszące się do informatyzacji, w tym usc., powinny być ujęte w ramy prawne, a to pozwoli na wymianę w przyszłości, może nie tak odległej, informacji i danych z zakresu rejestracji stanu cywilnego między państwami w UE czy nawet między urzędami stanu cywilnego w całej Europie.

Piotr Kasprzyk

Adres USC

43-246 Strumień, Rynek 4
tel. 033 857 02 48, faks 033 857 02 47
e-mail usc@um.strumien.pl

Obsługa klientów

Strumień

województwo śląskie

kod terytorialny miasta 2403114

kod terytorialny gminy 2403115

liczba mieszkańców 12236
w tym miasta 3506

powierzchnia miasta i gminy: 5846 ha

STRUMIEŃ

Gmina Strumień położona jest na skraju powiatu cieszyńskiego, w jego północnej części. Przepływa przez nią rzeka Wisła, wpadając do Jeziora Goczałkowskiego – sztucznego zbiornika wody dla Śląska, z którym gmina bezpośrednio graniczy.

Obejmuje swoim zasięgiem terytorialnym miasto Strumień oraz 5 wsi: Bąków, Drogomyśl, Pruchna, Zabłocie, Zbytków.

Pierwsze wzmianki o Strumieniu i miejscowościach należących do gminy sięgają XIII wieku. Strumień jeszcze jako wioska została wykupiona w 1480 roku przez Mikołaja Brodeckiego. Dzięki niemu w 1482 roku Strumień otrzymał prawa miejskie. Architektura miasta utrzymuje swój średniowieczny wygląd z pięknym rynkiem, ratuszem i kamieniczkami.

Ratusz wzniesiony został około 1628 roku i jest najstarszym zachowanym budynkiem ratusza w województwie śląskim. Trzykondygnacyjny z wieżą na osi, wzniesiony na planie prostokąta z układem dwutraktowym pomieszczeń i sienią pośrodku przyziemia. Elewacja frontowa symetryczna, w środkowej partii wieża o zaokrąglonych narożach wysunięta nieco przed lico elewacji, zakończona hełmem cebulastym z latarnią i iglicą. We wnętrzach piwnic i w sieni zachowały się sklepienia kolebkowe.

W latach 1789 - 1790 wybudowany został murowany kościół pw. św. Barbary. Na szczególną uwagę, jako pamiątkę dawnych czasów, zasługuje krzyż pokutny ustawiony w Pruchnej. W centrum wsi Drogomyśl ciekawym obiektem architektonicznym jest klasycystyczny kościół ewangelicko-augsburski wybudowany w 1788 r.

Na terenie gminy rozwija się głównie rolnictwo, ale też licznie działające prywatne firmy przyczyniają się do rozwoju gospodarczego. Korzystne położenie gminy w niewielkiej odległości od znanych miejscowości wypoczynkowych w Beskidach sprzyja inwestycjom. Przez gminę przebiegają dwie ważne trasy: międzynarodowa do przejścia granicznego w Cieszynie oraz krajowa Katowice – Wisła. Stwarza to możliwości rozwoju działalności turystycznej, gastronomicznej i rekreacyjnej. Na terenie gminy występują rzadkie pokłady solanki jodowo-borowej, co w ostatnim czasie wykorzystano uruchamiając w parku miejskim fontannę solankową. Walorem gminy jest także rzeka Wisła oraz liczne stawy i zbiorniki wodne, które stwarzają doskonałe warunki dla wędkarzy. Przez gminę przebiegają liczne trasy rowerowe. Gmina Strumień słynie też z kulturowania i podtrzymywania tradycji śpiewu chóralnego. Od roku 1918 działa Towarzystwo Śpiewacze „Lutnia”, a od roku 1932 - Chór Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Strumieniu. Obydwa te chóry należą do grona najlepszych i najdłużej działających chórów amatorskich w Polsce. Są laureatami wielu ogólnopolskich konkursów i festiwali, często gościły na antenie PR i TVP. Od roku 1932 działa również Chór Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Drogomyślu, który uświetnia uroczystości zarówno parafialne jak i świeckie w kraju i za granicą.

Urząd Stanu Cywilnego w Strumieniu mieści się w Ratuszu.

Ze względu na małą liczbę mieszkańców gminy w USC w Strumieniu sporządza się rocznie około:

- 100 aktów małżeństw,
- 60 aktów zgonów.

Aktów urodzeń, oprócz transkrypcji, nie sporządza się, ponieważ na terenie gminy Strumień nie ma ani szpitala ani izby porodowej.

Kierownikiem USC jest Pani Urszula Strządała, która pełni także funkcję kierownika Referatu Spraw Obywatelskich, a jej zastępcą - Pani Krystyna Mrowiec.

W 2006 roku w Urzędzie Stanu Cywilnego w Strumieniu wprowadzono komputerowy system rejestracji stanu cywilnego firmy PTH „TECHNIKA” z Gliwic.

Sala ślubów

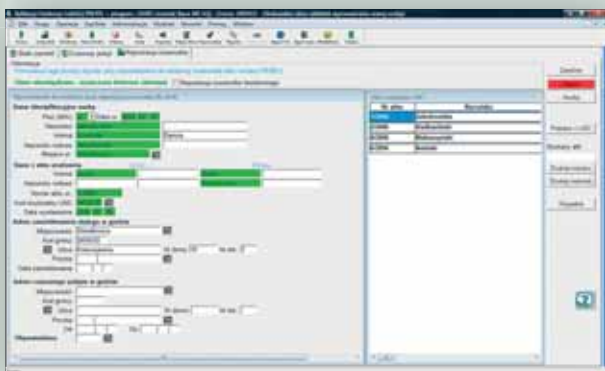
**HOMOLOGACJA
MSWiA OD 27.07.2007**

- Nowoczesne oprogramowanie
- Relacyjne bazy danych (SQL)
- Wzajemna integracja systemów

Oferowany przez PTH TECHNIKA pakiet programów PB_ewid + PB_USC stanowi zintegrowany system obsługi danych osobowych mieszkańców. Każdy z wymienionych programów użytkowany oddzielnie realizuje podstawowe funkcje użytkowe i spełnia wszystkie wymagania. Oba programy są zgodne z ustawami o aktach stanu cywilnego, ewidencji ludności i dowodach osobistych oraz ustawą o ochronie danych osobowych.

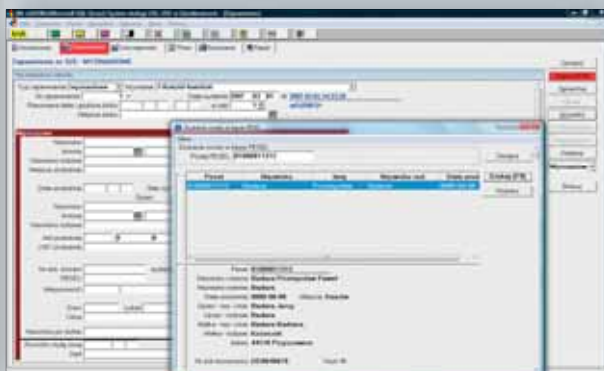
Współdziałanie obu programów polega na możliwości korzystania przez usc. z danych w ewidencji ludności w przypadku: rejestracji urodzenia, wpisywania zapewnień, rejestracji aktu małżeństwa oraz rejestracji zgonu.

Biuro ewidencji ludności może pozyskać dane z usc. w przypadku: zameldowania noworodka, przysposobienia dziecka, zmiany imion i nazwisk, zmiany płci, zmiany stanu cywilnego, rejestracji zgonu, zmian danych i sprostowań w aktach urodzenia, małżeństwa i zgonu.

FUNKCJE PROGRAMU PB_ewid

- ✓ Wyszukiwanie osób wg wymaganych kryteriów
- ✓ Wprowadzenie do ewidencji nowej osoby
- ✓ Pełna obsługa bieżącej ewidencji ludności
- ✓ Zmiana zameldowania oraz wymeldowanie
- ✓ Zmiana imion i nazwisk
- ✓ Rejestracja i zmiana aktów urodzenia
- ✓ Zmiana stanu cywilnego – jednoczesna dla obu małżonków
- ✓ Rejestracja zgonu z jednoczesną zmianą stanu cywilnego małżonka
- ✓ Obsługa GUS - sprawozdania
- ✓ Rejestracja wymiany dokumentu tożsamości
- ✓ Prowadzenie rejestrów wyborczych, drukowanie list wyborczych
- ✓ Wymiana danych z PB_USC
- ✓ Drukowanie zawiadomień, zestawień i raportów
- ✓ Rejestracja udostępnienia danych osobowych
- ✓ Komunikacja z bazami CBD i TBD
- ✓ Drukowanie karty KOM
- ✓ Tworzenie bazy adresowej w gminie
- ✓ Rejestr osób poszukiwanych

FUNKCJE PROGRAMU PB_USC

- ✓ Wyszukiwanie aktów w komputerowym skorowidzu
- ✓ Rejestracja zdarzeń
- ✓ Wydawanie odpisów
- ✓ Wzmianki dodatkowe modyfikujące odpisy skrócone
- ✓ Przypiski i zawiadomienia, adnotacje
- ✓ Drukowanie odpisów skróconych na drukach wielojęzycznych
- ✓ Zaświadczenia o zdolności prawnej
- ✓ Obsługa GUS - karty statystyczne małżeństw
- ✓ Dziennik udostępnień danych osobowych
- ✓ Obsługa BEL - przekazywanie i pozyskiwanie danych do/z programów PESEL
- ✓ Redagowanie protokołów, decyzji i innych dokumentów
- ✓ Automatyczne adresowanie zawiadomień i kopert
- ✓ Słowniki podziału terytorialnego z adresami urzędów
- ✓ Prosta obsługa wydruków
- ✓ Rejestracja podań, obieg dokumentów

Oba programy rozszerzono o dodatkowe usługi sieciowe (WebServices) umożliwiające pobieranie danych z ewidencji ludności i przesyłanie ich do SOO w celu wypełnienia wniosku o wydanie dowodu osobistego oraz przeglądanie elektronicznych odpisów skróconych asc. w celu weryfikacji danych w tymże wniosku. Integracja może być rozszerzana na dowolne aplikacje dziedzinowe zainstalowane w urzędzie.

CENNIK

	PB_ewid wer. 1.5.x	PB_USC wer. 6.42.x
Licencja podstawowa	1950,00 zł	1950,00 zł (promocja do 30.09.2009)
Każde dodatkowe stanowisko	450,00 zł	450,00 zł
Migracja danych archiwalnych	bezpłatnie	bezpłatnie
Integracja systemów PB_USC i PB_ewid		bezpłatnie
Integracja systemów PB_USC z systemami EL innych producentów		1000 zł
Wdrożenie (1 dzień/1 osoba)	550,00 zł + 50,00 zł za każde dodatkowe stanowisko + koszty dojazdu: 1,10 zł/km (w urzędach 1-stanowiskowych w cenie licencji + koszty dojazdu: 1,10 zł/km)	

Uwaga: ceny bez VAT!

**ZAKUP W PAKIECIE
PB_ewid i PB_USC
2730,00 zł**

Wymagania systemowe: Windows Vista i wyższe, zalecana szybkość procesora – 2 GHz, zalecana pamięć operacyjna – 2 GB, zalecana rozdzielczość ekranu 1280x1024, drukarki igłowe dla usc np. OKI 390 FB, OKI 6300, drukarki laserowe lub atramentowe dla ewid, bazy SQL: MySQL 5, MS SQL, MS SQL Express, Oracle, Sybase.